

Улуғбек ҲАМДАМ

Атиргул

Шеърлар

Тошкент–2005

Шеър – яшашнинг энг шахсий йўли. Ижодкор ҳеч кимга, ҳатто энг яқин кишиларига ҳам айтмаган, кўпинча, айтолмаган сирларини оқ қоғозга тўкиб солади. Уни чоп этишга бел боғлабдими, демак, миллионлаб одамлар орасидан бармоқ билан санарли даражада оз бўлса-да, ўз сирдошларини топишига ишонади. Умид қиламизки, ушбу тўплам сизнинг чинакам сирдошингизга айланади.

Масъул муҳаррир:
Филология фанлари номзоди
Жаббор Эшонқулов

Компьютерда терувчи:
Дилором Раҳматуллаева

Мусаҳҳиҳ:
Тўлқин Абдуллаев

ДАРДЧИЛ ТУЙҒУ ВА БЕЗОВТА РУҲ ИСЁНИ

Кўлингиздаги китоб муаллифи Улуғбек Ҳамдамни таништириб ўтиришнинг кераги йўқ. Чунки у ёлқинли шеърляти, ўйчил ҳикоя, қисса ва романлари ҳамда теран адабий – танкидий мақолалари билан адабий жамоатчиликка яхши маълум. Лекин ҳам шоир, ҳам носир, ҳам адабиётшунос сифатида фаолият кўрсатаётган Улуғбек Ҳамдам аталмиш илмий – эстетик ҳодиса бизда тўлиқ идрок этилган деб бўлмайди. Адабиётшуносликда, кўпинча, сабаб эмас, оқибат изоҳланади. Негаки, у юзарокда бўлади. Шунинг учун ҳам биз ушбу китоб муносабати билан Улуғбек феноменининг моҳияти ҳақида бир неча оғиз тўхталиш ортиқча бўлмас, деган ўйга келдик.

Улуғбекнинг «Ёлғизлик» қиссаси қаҳрамонлар рухий оламини тадқиқ этиш йўсини жиҳатидан миллий адабиётимиз учун тамомила янгилик бўлди. Унда баён, ифодалаш, кўрсатиш, тасвирлаш сингари бадий усуллар ўз ўринларини эстетик тадқиққа тўла-тўқис бўшатиб берган. Ёзувчи қаҳрамонларнинг хатти – ҳаракатларини кўрсатишга эмас, балки уларнинг сезим ва ўйларидаги товланишларни акс эттиришга эътибор қилган. Арасту замонларидан буён адабиётнинг моҳияти ҳаётдаги хаосни бадиятнинг космосига айлантиришдан иборат, деб тушуниб келинарди. Яъни воқеликдаги бирор

қолипга тушмайдыган «тартибсизлик»лар муайян мунтазамлик касб этиши, эстетик тартибга туширилиши билан бадий асар юзага келади, деб қараларди. «Ёлғизлик» қиссасида эса айнан тартибсизлик, бўлганда ҳам воқеликдаги эмас, инсон хаёлотидаги, кечинмаларидаги тартибсизликнинг ўзи тасвирга олинган. Қиссада муаллиф қаҳрамон ўю хаёлларини унинг характерини очиш воситасига айлантормади. Билъакс, ўй – хаёлларнинг тартибсиз ва ноизчил оқимини беришнинг ўзига бадий мақсад деб қарайди. Маълумки, хаёлотда изчиллик, мунтазамлик бўлмади. Шунинг учун одам хаёли эмас, хаёл одамни етаклаб юради.

«Ёлғизлик» миллий адабиётимизда, сиртдан қараганда, бадий мақсадга бўйсунмагандай кўринса-да, аслида, ўйчил инсон тафаккури ва хиссиёти манзараларини ёрқин намоён этадиган илқинчи асар бўлди. Қисса қаҳрамонининг ўйларида тизгин йўқ, муаллиф ҳам гўё бу хаёлларни сараламай тасвирлайди. Ўйдан ўйга, хаёлдан хаёлга кўчиш жараёни тасвирининг ўзи қаҳрамон табиатига хос хусусиятларни саралаган бадий мунтазамликдан кўра тўлароқ очади. Бу асар муаллифнинг тажриба истаги туфайли эмас, балки кучли бадий зарурият сабабли пайдо бўлган. Негаки, одамнинг ўйлари оқимидагина намоён бўладиган инсоний моҳиятни бошқача йўл билан кўрсатиб бўлмади. Одамда ичи билан сирти, тили билан дили бир бўлган ҳолатлар ниҳоятда камёб. У фақат ўйларидагина ўзи бўла олади. Одам тизгинсиз ўй оқимлари билан ёлғиз қолгандагина ўзига, ўзлигига қайтади. Шундай

ҳолатни акс эттириш йўли билангина одам руҳиятини тўлароқ кўрсатиш мумкин бўлади. Бу қисса миллий насримизда одам ўзгача тушунилган ва унинг психологияси шу йўсинда чуқур тадқиқ этилган дастлабки асар бўлди.

Улуғбек Ҳамдамнинг «Мувозанат» ҳамда «Исён ва итоат» романлари эса адабиётимиздаги улкан бир кемтикликни тўлдирди. Унгача миллий романларимизда инсон, меҳнат ва фаолият бағрида кўрсатиларди. Ёш ёзувчи адабиётда мураккаб ва чигал фикр – ўй оғушидаги ўзбекни тасвирлашни бошлаб берди. Натижада, адабиётимизда ўзи, умри, одам ва олам ҳақида теран фалсафий ўйлар сурадиган миллат вакиллари қиёфаси яратилди.

Кўпчилик китобхонлар Улуғбек Ҳамдамнинг «Тангрига элтувчи исён» отлиғ шеърий тўпламидан ҳам хабардорлар, албатта. Юпқагина бу китобдан залвори тошни ёрадиган инсоний дардлар ифода этилган шеърлар жой олганди. Шоирнинг ўзи бир сабаб билан: *«Шеър – бошқача йўлда изҳор қилиб бўлмайдиган дардчил туйғу. У ижтимоий ҳою ҳаваслар дахл қилмайдиган ҳаводан нафас олади. Ҳақиқий адабиёт дарддан яралган, дардни куйлаган, бироқ гўзалликка айланган олам»*,– дейди. Чиндан ҳам асл шеър ҳамиша туйғулари безовта, сезимлари нозик шоирнинг нокомил дунё билан келишолмаслиги сабабли пайдо бўлган дарддан туғилади. Улуғбек *«Рухим»* шеърида руҳни: *«Нигоҳсиз кўзлардан кўридим»*,– дейди. Ифоданинг нозиклигига, ишоранинг маънодорлигига эътибор бериш лозим. Кўнгли сўқир кимсада кўз бор эса-да,

нигоҳ бўлмайди. Покиза руҳни ўшаларнинг таҳдидидан асраш ҳаёт-мамот масаласидир.

Улуғбек шеърларида донолик даъво қилмайди. Бировларга йўл кўрсатишга, уларга қандай яшашни ўргатишга уринмайди. У ўзини излайди. Ўзини тушунмоқ бўлади. Ўз кўнгли ва руҳияти билан юзлашмоқ истайди. Шоирнинг барча ёзганлари изланаётган ўзлик хариталаридир. Шу боис ўзининг шоирлик қисмати чигалдан-чигал эканини очик тан олади:

Оғриқларни унутмоқ учун қуйладим.

Кейин эса...

Оғриқларни унутдим буткул –

Бўшлиқларга дуч келдим бирдан...

Бу сатрларга астойдил эътибор қилмаган одам улар замирида арзирли мазмун кўрмаслиги мумкин. Лекин уларда ихтиёрнинг беихтиёрлиги сирли бир йўсинда ифодасини топган. Кўнгилдаги оғриқлар шеър бўлиб оққанди. Шоир шеър ёрдамида бу оғриқларни унутмоқ бўлганди. Кейинроқ оғриқнинг унутилиши оғриқдан-да оғриқлироқ экани маълум бўлди. Шоирнинг таскинсиз ва тиниб-тинчимас руҳияти қуйидаги мисраларда яққол намоён бўлади:

Оғриқларни соғиндим шунда

Жаннатларга талпинган қулдай...

Ориф илоҳий висол умидида, қул жаннат илинжида. Шоир жаннатларгагина талпиниб,

оғриқсиз яшай олмайди. Шу боис соғинилмайдиган нарсани соғинади.

Улуғбек – безовта рухга эга ижодкор. У биладики, рухий ҳолат олдин ҳис этилади, сўнггина мантиғи англаниши мумкин. Шу боис нафрату мухаббатнинг сабабини ҳамиша ҳам мантиқ билан изоҳлаб бўлмайди. Ҳар қандай кучли мантиқ ҳам жуда омонат, уни яшаш ҳам, мослаш ҳам, унга мослашиш ҳам мумкин:

*Мантиғи бемантиқ ушбу дунёда
Топиб олгим келар ўзга бир мантиқ...*

Топиб олиниси орзуланаётган ўзга мантиқ шеъриятнинг, демакки, кўнгилнинг мантиғи ва у туйғудан озикланади.

Улуғбекнинг асарлари унинг туйғулари, ўйлари, изтироблари манзараларидир. Бу манзаралар эса ёлғизлик, мувозанат, исён ва итоат аталмиш руҳият манзилларида ёркинроқ намоён бўлади.

ЁЛҒИЗЛИК ИСТАГИ

Биз одамнинг асл қиёфаси унинг хатти-ҳаракатларида яққол кўринади, деган тўхтамни ҳақиқат деб ҳисоблашга ўрганганмиз. Аслида, одамнинг асл қиёфаси ҳаракат қилаётган, фаолият кўрсатаётганда эмас, балки ўзи, кўнгли, хаёллари билан ёлғиз қолганда ёркинроқ кўринади. Лекин бу қиёфа сиртни ифода этмаганидек, сиртда бўлмайди ҳам. Уни билмоқ учун одамнинг ботинини туймоқ лозим бўлади. Одамда ботинга

етиб бормоқ, уни туймоқнинг биргина йўли бор: ўз-ўзини аёвсиз тафтиш этиш. Улуғбек Ҳамдамнинг деярли барча шеърлари ўз-ўзини текшириш маҳсулидир. Унинг битганларида ўзи бўлишини, ўзлиги бўлишини астойдил истайдиган ва шунга чин дилдан интилаётган киши сийрати ёрқин акс этади. Шоир дунёни билишдан кўра ўзини билиш оғирроқ эканлигини туяди. Шунинг учун ҳам ўзи бўлгиси, ўзини билгиси келаётгани шеърларида кўзга ташланиб туради. Улуғбекнинг аксар шеърларида фарзанд, ота, эр сингари «ёрлик»ларсиз, қандайдир бурч орқали боғланмаган, шунчаки кўнгилни тушунадиган одамга муштоқ, унга интилган киши руҳияти акс этади:

*бахтли бўлгим келар менинг ҳам гоҳо
барча ёрликларни ечиб итқитиб
қафасдан қутилган озод қуш мисол*

Ўзига кондошлик бурчи ёки «ижтимоий шартнома» билан эмас, тоза кўнгил билан боғланган инсонни кўмсаб, уни тополмаган шоир одам ва оламдан норозиланади. Унинг ёлғизлиги яққол билиниб, оламга сиғмай қолгани ҳолати шундай тасвирланади:

*Шундан ичда фарёдлар ўсар,
Ўсиб мени оламдан тўсар.*

Ўзгаларнинг англамаслиги сабаб шоир оламдан тўсилгани каби олам ҳам шоирдан тўсиб қўйилади. Негаки, англамаганларни англаб

бўлмайди. Дунёда англашдан улкан саодат бўлмаганидай, англамаслик ва англамасликдан катта бахтсизлик ҳам йўқ. Англамаганликлари учун ёлғизланган руҳ кишисининг мубҳам ҳолати шоирнинг «Кайфият» шеърида шундай ифодаланади:

*Шу пайт ёлғизлик – эски юпанчим
Миямга игнадек санчилди.
Мудом ҳимоясиз қувончим
Яна ва яна янчилди...*

Чиндан-да, ёлғизлик кишининг энг эски ва доимий шериги, юпанчи. Ўй кишиси ҳамиша ёлғиз. Унинг учун ёлғизлик бир вақтнинг ўзида ҳам саодат, ҳам фожиадир. Шу боис уни: «Миямга игнадек санчилди», – дейди шоир.

Кайфиятнинг ўзгарувчанлиги, руҳиятнинг симобдай бекарорлиги, кўпинча, сабабсиз туюладиган сезимлар манзарасини юзага келтиради. Бундай ҳолат «Танҳолик» шеърида тубандагича ифода этилади:

*Севинчим ичимга сигмайди,
Ташқарини эса хуш кўрмас.
Ноилож қамайман мен уни
Нақ бўғзимда ясаб бир қафас.*

Шеърда инсон руҳий ҳолатининг чигаллиги гоят ичкин ва сиртдан кўзга ташланмайдиган маҳорат билан акс эттирилган. Севинчнинг ичига сифмаслиги одатдаги ҳолат. Лекин шоир бу ҳолат тадрижини ўзгача йўсинда беради. Одамнинг

ичига сиғмаган севинч ташқарига чиқиши керак. Лекин у ташқарини ёктирмайди, чиққиси келмайди. Бинобарин, севинч нақ бўғзида ясалган қафасга қамалишга маҳкум. Бу шеърда шоир сўз қўллаш маҳоратини намойиш этмаган, балки руҳий ҳолатнинг беадад чексиз ва мураккаб манзарасини чизган.

Улуғбекнинг шеърларида шоир қўлга қалам тутқазган куч ҳақида кўп тўхталинади. Шоир учун шеър ёзилишининг сабабини билмоқ ўзининг мавжудлиги моҳиятини англамоқ демакдир. Шу боис ҳам қуйидаги сатрларни ўзини излаётган ва ўзини англамоқ истаётган ёлғиз одамнинг таваллоси деб қабул этиш жоиздир:

*– У нимадир – ич-ичимни ер?
Қулатарми дарахтдай бир кун?
– У минг йилдир ёзилмаган шеър,
Руҳим ичра топгандир сукун!*

Шоирлик одамнинг ихтиёридаги ҳолат эмас. Ижод неча вақтдан буён (балки кунлар, балки йиллардир) борлигини тўлдириб юрган дарддан ўзини ҳалос этиш, бўшалиш эҳтиёждир. Руҳига туғилмасдан олдин уруғи ташланган илоҳий туйғуни сўзга кўчириш ҳамманинг ҳам қўлидан келавермайди. Баъзилар умрининг охиригача буни эплай олмай ўтиб кетади. Айримлари эса туйғунинг залворини кўтаролмай, азобларда қолади. Истеъдод эгаларидаги ўзидан қоникмаслик ҳиссининг илдизи ана шу ерда. Асл ижодкорга ҳамиша ёзилганидан мукамалроқ, гўзалроқ ва нозикроқ битиши мумкиндай,

қўлланган сўзлари туйган туйғусига караганда рангсиздай кўриनावеради. Шунинг учун шеър ва шоир ўртасида муросасиз кураш абадий давом этади. Буни Улуғбек ғоят таъсирли ифода этади:

*Ёзарманми – қутуларми жон?
Ёки мен ҳам галдаги қурбон!..*

Шоир ё кўнгилдагисини кўнгилдагидай ёзиб жонини туганмас азобдан кутқаради, ёки юрак қонларидан иборат бадиият денгизига чўкиб кетади. Шоир ёлғиз зафар қозонгани каби ҳалокат сари ҳам бир ўзи кетишга маҳкум. Бизнинг шоир шундай қисматни ихтиёрсиз ихтиёр этган.

Улуғбек – дунёни ташқарида эмас, балки юрагида деб биладиган шоир. Шунинг учун ҳам унинг олам ҳақидаги аламлари чин кўнгилдан чиққан. Шоир «*Яна акам хотирасига...*» отли шеърида бутун бир оламда ёлғиз эканлигини шундай акс эттиради:

*Сиздан кейин бу кабир олам
Майдалашиб кетди наздимда.
Сирлашгани қолмади одам
На бегона ва на наслимда...*

Яқинлардан узоқ бегоналар ва бегоналардан да йироқ яқинлар даврасида кечирилиши лозим ҳаётга шоир исён қилгандай бўлади. Чунки бундай муҳитда яшаб бўлмайди, бундай ҳавосиз иқлимда бўғилмасдан тирик юриш мушкул. Бундай руҳият эгаси нажотни ҳеч қутилмаган жойдан излайди:

*Қор ёгади. Гуллайди бодом...
Йиллар ўтар – ўлим силтайди.
Фақат ўша... беради ором,
Чунки ўша... сизга элтади!..*

Ўлимга маҳлиёлик, унга интилиш тирикликка ва Яратганга исён эмас, балки ўйчил кишини, чин туйғулар, безовта руҳ эгасини ёлғизлатиб қўйган нокомил дунёдан ёзгириш ифодасидир. Чунки атрофинг лоқайд томошачиларга тўлган, миллионлаб одамлар орасида кўнглингга йўлдош бўлгулик бирор инсонни топмаганинг ҳолда яшаш азоб ва гуноҳдир. Улуғбекнинг битганларида ана шу азобга қаршилик ва ўша гуноҳлардан қўрқиб туфайли келиб чиқадиган дард силқиб туради:

*сенсизликка кўникдим
 бироқ
ҳар бахтли кунимда сенинг ёдинг бор...*

Суйган ва куйган одам учун айрилиқда ҳам висол имкони бўлаверади. Кўнгилдан жой олган одамнинг йўқлигига кўниккан лекин ҳар бир яхши онидани эслайдиган мураккаб туйғули кишининг юқоридагидай дил изҳори самимий ва таъсирли.

Кўнгил кишиси бир умр ёлғизлик истаб, унга интилиб, уни кўмсаб ва ундан қўрқиб яшайди. Туйғу кишисининг дилини англаш ва овлаш ўта қийин юмуш. Бинобарин, бундай кишида атрофдагилардан ёзгириш имкони ҳамиша бўлаверади.

Лекин Улуғбекнинг шеърларида туйғулари эзгу ва теран кишининг ёниқ рухий ҳолати ифода этилади:

*Уйғонгандек оғир уйқудан
Уйғонмоқда дунёдан дилим...*

Уйқудан уйғонган одамни бедор, уйғок, уйқусиз дейиш мумкин. Дунёдан уйғонган, ундан этак силкиб турган кишини-чи? Унда дунёсиз қолиб кетиш хавфи йўқми? Эҳтимол, шоирнинг хавотири ҳам шундандир:

Энди ёлғиз қолмасманми мен?!..

Бу биргина мисрада ҳадик ҳам, қувонч ҳам, ишонч ва ишончсизлик ҳам ажиб бир тарзда уйғунлашган. Бу хил рухий ҳолат кишини беихтиёр мувозанат сари йўллайди.

МУВОЗАНАТ СОҒИНЧИ

Одам ҳам, олам ҳам мувозанатсиз яшай олмайди. Мувозанатнинг бузилиши таназзулга қараб қўйилган биринчи қадамдир. Шунинг учун ҳам асл матлаби кишини рухий ва фикрий мувозанатдан чиқариш бўлган шеърятда ҳам маънавий қадриятлар мувозанати сақланишига жиддий эътибор берилади. Лекин эстетик мувозанат миқдорий кўрсаткичлар билан ўрганилмайди. Унда рухий қувватларнинг энергияси муҳим

хисобланади. Улуғбек Ҳамдамнинг шеърлари орасида инсон сезимларидаги эзгу ва ёқимсиз сифатларга бардошлироқ қараш, ёқмаган маънавий хусусиятларни инкор этибгина қолмай, уларни тадқиқ этиш ва тушунишга уриниш акс этганлари ҳам анчагина.

У. Ҳамдам: «*Чинакам шоир шеър ёзайин деб эмас, балки бағридаги олов шаштини пасайтирайин деб, чорасизликдан қўл уради бу ишга. Қувончнинг йўриғи бошқа. Киши ҳар қандай қувончни кўтара олиши мумкин, лекин гамни ким биландир бўлишгиси келади. Шеър – қисиб – бостириб келаётган дард зарбаларидан қочишнинг энг шахсий йўли*», деганида сокинлигини йўқотган руҳият эгаси кўнглидаги мувозанат соғинчини кўзда тутган бўлса ажаб эмас. Унинг қатор шеърларида ана шу ҳолат кўзга ташланиб тургандай бўлади:

*олиб кетолмадим сени осмонга
шеърлар битдим фақат титроқ ва юксак*

Осмон – юксаклик, улуғлик маскани. Шоир ҳар бир оламини тушунгиси келади, барчани аяйди, ҳаммани юксак кўрмоқ истайди. Лекин ҳаммани баландроқ қилишнинг урдасидан чиқолмайди. Бу ҳол «титроқ ва юксак» шеърлар битилишига сабаб бўлади.

Бошқа бир шеърда ўзгани тушунишга ҳаётини бағишлаган ижод кишиси руҳияти бутун мураккаблиги ва ўзига хослиги билан намоён бўлади. Унда олам, одам ва ижод ҳақида тиним-

сиз ўйлайдиган шахснинг сезимлари акс эттирилган:

*санъат ўйин дединг
фақат ўйинмас
кулаётган кишининг аччиқ кўз ёши-ю
ўлаётган кишининг табассумидай
сирлидир санъатнинг юраги билсанг*

Жўнгина туюладиган бу мисраларда ҳаётнинг аёвсизлиги, фалакнинг ғаддорлиги, тирикликнинг мураккаблиги, унинг кулгисида йиғи, йиғисида табассум кўриниши табиий ва буларнинг бари санъатда намоён эканини англаб етган киши кечинмалари теран ифода этилган.

Эътибор қилинса, Улуғбекнинг бу китобига кирган аксар шеърларда мусиқийлик кулоққа унчалик ҳам равшан эшитилавермайди. Негаки, бу шеърлар кулоқ билан эшитиладиган эмас, балки кўнгил билан симирилиб, руҳ орқали идрок этиладиган битиклардир. Бу шеърлардаги оҳанг синиқлиги, шеърий мусиқанинг равон, қофияларнинг тўқ эмаслиги, вазн талабларига ҳам риоя этилавермаганлиги тасвир маҳорати етишмаслигидан эмас, балки шоирнинг сўздан кўра туйғунинг оҳангини беришга кўпроқ эътибор қилиш оқибатидир. Шоир дардчил оламни бор мураккаблиги ва қарама-қаршилиги билан қабул этишга маҳкум:

*Ширин-ширин тушлар кўриб, орзу қилсам,
Ҳасратларга айланмоқда, ҳасратларга...*

Орзулари куюш кўрмай армонга, ширин-
ширин тушлари ҳасратларга дўнган бўлса-да,
шоир ғавго кўтармайди, жунунга тушмайди. У
янада теранроқ ўйга чўмади, ўйлатадиган
туйғуларни сувратлайди:

Фақат мен...

Мен фақат аросатдаман

Таслим бўлиш билан бўлмаслик аро:

Елкаларим оғ(р)ир ўтмиш юкидан.

Ҳаётнинг мураккаблиги, инсон қисматининг
чигаллиги бутун салмоғи билан акс этган бундай
шеърлар киши туйғуларини нозиклаштиради,
одамни мушоҳадага чорлайди. Қавсга олинган
биргина товуш шеърни ўзгача жилолантириб,
нурсизликнинг ифодасини нурлантириб юбор-
ган. Мажҳул кайфият, беқарор қарор одамни
шундай ҳолатга солиши мумкин. Бундай ҳолатни
туймоқ учун ўзни текширмоқ ва англамоқ керак-
дир. Шоирнинг «Тонг» шеърда юқоридаги
мажҳулликнинг сабаби ҳам кўрсатилгандай
бўлади:

атроф ёришиб бораркан

кўзинг ҳисобсиз қўшин тортиб

турган улкан Ахриманга тушади

гўё бошингнинг косаси очилиб

юрагинг капалак янглиг

учиб кетгандек сезасан ўзни

Астойдил ўйлайдиган ва ўзгаларни туймоққа
интилган одамнинг қандай кашфиётларга

қодирлиги шу мисраларда яққол намоён бўлган. Бизнинг шеърятимизда тонг, ёруғлик ҳамиша ва деярли ҳамма ижодкорда умид, нажот рамзи бўлиб келган. «Ёруғлик» деган сўзнинг ўзидаёқ қандайдир эзгулик борлигига кўникканмиз. Лекин Улуғбек тонгнинг ҳеч ким кутмаган, ҳеч кимнинг ҳаёлига келмаган, лекин чин белгисини кўрсата билган. Чиндан-да, барча разолат тонгда уйғонади ва ишга киришади. Тонг отиши билан ёмонликнинг ҳисобсиз кўшини жангга киради ва одам беихтиёр эзгулик манбаи юракдан айрилиб, Ахриман черикларидан бирига айлангандай бўлади. Шунинг учун ҳам ҳолатни мувозанатга туширишни истаган шоирнинг кейинги туйғулари ифодаси кишига тушунарли ва татимли туюлади:

мана шу тариқа

дунёнинг асл ҳолини

асл рангини

қора рўмоли билан тўсиб тургувчи

тунни соғина бошлайсан

ИСЁН ИШТИЁҚИ

Инсон туғилишдан олдин илоҳий висолга ноил эди, у бир томчидан яралган, жинси ва тақдири белгиланган эди. Бу фоний дунёга келмасдан аввал бегуноҳ, беғубор эди. Фоний дунё висолига эришиш билан ҳижрон бошланди. Шу боис эндигина дунёга келган чақалоқ чинқириб йиғлайди, то тана тирик экан давом этадиган бу узоқ айриликни истамай исён қилади. Шунинг учун ҳам кўнгил одами бетартиб тартибларни бузарок, Аллоҳга етказувчи йўлни излайди. Излагани сайин фақат У чин эканлигини англаб боради:

*Ҳижрон туни чўкиб бораётган пайт
руҳ кўзини тўсди икки қорачуг
мени алдов билан юпатдилар сўнг
билдимки
барча нарса Ёлгон
сенинг мавжудлигинг Рост эрур фақат
(бошқа шоир ижодидан)*

Дунё – Яратганнинг жилвасигина холос. Ундаги ҳеч нарса ҳақиқий эмас, ойнадаги аксни ушлаб бўлмаганидек, бу дунёда ҳам аслга етиб бўлмайди. Инсон туғилиш билан фанога тегишли бўлди, унинг жисми кўра, эшита, нафас ола бошлади. Ойнада акс этган жисмсиз борлик рўё эканига руҳ кўзларини жисм қорачиқлари беркитгани сабабдир. Кўринадики, кўриши керак бўлган нарса кўрмасликка сабаб бўлади. Шоирни Яратгандан бошқаси ёлгон экани жунбушга келтира-

ди, унинг руҳи тийиқсиз бир иштиёқ билан Тангрига элтувчи исёнга интилади.

Руҳ ва жисм, нафс ва кўнгил ҳар қандай фикр кишиси сингари Улуғбекни ҳам ўйлатади. Уларнинг муносабати уни-да ҳайратларга солади:

*Руҳим денгиз янглиз мавжланур,
мавжланур,
Жисмим соҳил каби йўл тўсур,
йўл тўсур...*

Руҳнинг эзгуликка интилишлари чегара билмайди, лекин жисм қирғоғи унинг мавжларини тўсади, ҳаракатларини чеклайди. Шунинг учун шоир ҳамиша жисмнинг зуғумидан халос бўлиш учун чирпиниб исён қилади.

Болалик билан катталикнинг чегараси эзгулик билан ёмонлик ўртасидан ўтганидек, жисм билан руҳнинг чегараси ҳам шу ердан ўтади. Шоир қалтис чегарадан нари ўтиб кетишни истамайди. Шу боис юракнинг ҳамиша огоҳ бўлишини хоҳлайди:

*Эсингдами,
Йўқ, тўхта, юрак!
Чегарага етиб келдик, жим!
У томони: болалик – эртак,
Бу томони: соғинч ва ўлим...*

Улуғбекнинг шеърлари одам бўлиш мушкул ва адоқсиз синовлар силсиласидан иборат эканлигини эслатиб туради. Одамни ўша синовларга тайёрлайди, улардан огоҳлантиради.

Чинакам одам дунёга келибок, дунёга масъул бўлади. Ўзини барча нарса учун жавобгар, бурчли сезади. Ҳаммадан қарздорлик туйғуси комил одамнинг илк белгиларидандир. Улуғбекнинг шеърларида ҳам шундай ҳолатга тушган одам туйғулари ифода этилган сатрлар бот-бот учраб туради:

*Ичим куйиб кетди, Парвардигоро,
Нечун тўрт томоннинг ичиндаман мен?..*

Шуниси диққатга лойикки, Улуғбек Ҳамдамнинг кўпчилик шеърларида ёлқинланган ўт эмас, яллиғланган чўғ борлигини туйиш мумкин. Шунинг учун улар оловланмай куйдиради. Чунки шоир чақириқлар, ҳайқириғу даъватларнинг очик йўлидан бормайди. Жони бўғзига келиб титраб турган одамнинг чигал руҳий ҳолати ҳам ортикча оҳ-воҳларсиз тасвир этилади. Шунинг учун ҳам шоир шеърларнинг тафтига исинмоқ учун сўз куллари тагидан чўлғанган туйғуларни топиш лозим бўлади. Шоирнинг бир шеърида ўта нозик кайфият манзаралаштирилган:

*лабларидан симираркан жим
бахтсизлигим ёдимга тушди*

чақмоқ урган дарахтдек ёндим

Висол ҳам бахт бермай қўйган одам ҳолатини бундан-да аниқроқ тасвирлаб бўлмас. Шеърнинг оҳанги ғоятда сокин. Лекин бу хотиржамликда зилзилалар қилиши мумкин бўлган ернинг со-

кинлиги яширингандай... Фақат кичик ҳарфларда битилган уч қатор шеърнинг айнан шу тарзда бир мисра ташлаб ёзилишида ҳам маъни бор. Негаки, ўрин ташлаб кетилган сатр кишига нафас ростлаш, ўйлаб кўриш, кейинги мисрадаги кутилмаган рухий портлашга тайёрланиш имконини беради. У ўқувчини сўнгги – учинчи мисрада акс этган фавкулудда рухий ҳолатни тиник ҳис этишга ҳозирлайди. Шу ҳолат ҳис этилгандагина одамнинг нақадар тушуниксиз сезимлари бироз англашилади.

*Сени кўргим келди дафъатан
Борлигимни нимталаб, тилиб...
Сени кўргим келару аммо
Ўтолмайман – қаршимда дунё...*

Бу каби шеърларда Яратганнинг висолига эришмоқ бўлаётган, аммо кирли дунё ва унинг ташвишлари сабаб унга етолмаётган солиқнинг адоқсиз дардлари самимий акс этган.

Шоир ўзга дунёни, ўзга ҳаётни, ўзгача одамларни орзулаган эди. Орзулар сароб бўлиб чиқди. Аммо эзгуликка интиқ шоирона кўнгил ҳамон ўша-ўша. Бу кўнгил мутлақ эзгуликни, мутлақ Ҳақни севишга куч топа олади. Шунинг учун кирланган нафс дунёсига исён қилади, ундан кечмоқ истайди:

*дунё бошқа дунёдир ахир
лекин кўнгил... кўнгил ўшадир*

севмоқ истар дунёдан кечиб

ИТОАТ МАНЗИЛИ

Улуғбек шеърларида ориф инсоннинг исёни ҳамиша итоатга олиб келиши ўзининг гўзал ифодасини топган. «*Атиргул – кўкрак қафасимда кишанланган гул*», – дейди шоир. Кўнгилдан жой олган гул, гарчи кишанланган бўлса-да, банди эмас. Чунки бу кишанлар меҳрдан, муҳаббатдан ясалган. Улуғбек Ҳамдамнинг шеърлари ҳаёт мазмуни ҳақида астойдил ўй сурган кўнгил кишисининг кечинмаларидир. Дунёни гўзал кўрмоқ, уни янада эзгуроқ қилмоқ истагида бўлган, лекин тилагига етолмаган йўлчининг армонлари дейиш мумкин уларни:

*Ўтиб бормоқдаман узун йўллардан,
Қалбларга ҳасратнинг расмини солиб.
Дарёлардан кечдим, ўтдим чўллардан,
Барибир мен мағлуб, қисматдир голиб.*

*Исён кўтармоққа йўқ энди тоқат,
Бориға шукр айтиб, бош эгдим, майли.
Фақат бир ниятим бўлса ижобат –
Босган изларимдан гуллар унсайди.*

Ўз имкониятини англаган, ўзини қисматга қарши қўймаган банда енгилган бўлса-да, аслида голибдир. Бу шеърнинг лирик қахрамони мағлублиги билан зафар кучган руҳ эгасигина: «*Босган изларимдан гуллар унсайди*», – дея орзу қилади.

Мўминнинг итоати қуллик эмас. Қуллик бўлса-да, Яратганнинг ўзига. Бу ҳолни шоир «Бу

дунёда шоирнинг энг турғун кайфияти» деб ном-
лаган тўрт сўздан иборат шеърида шундай ифода
этади:

титрак

юрагимда

хавотир

малол...

Безовта рух, жўшқин туйғулар эгаси шоир оламни эзгуликка, гўзалликка буркамоқчи бўлди. Бунга эришолмади, лекин қисматнинг қудратини туйиши, ўз истакларининг чексизлиги билан имкониятларининг чекланганлигини англаши уни яна кучлантирди, янги қувват берди. Шу боис «титрак юрак» ҳолати ҳам умидсизлик нишони эмас. Агар умидсизлик бўлганда, бу кайфият «энг турғун» бўлмас эди.

Шоирни ишонч туйғуси ҳеч қачон тарк этмайди. Чунки мўмин учун ҳамиша олдинда умид бор. Ҳаётнинг кир манзаралари, дунёнинг чиркинлиги уни қанчалар изтиробга солмасин, шоир умидсизликка тушмайди. Чунки ҳамиша у билан бўладиган кўнгил хурлиги шоирни асл мабдага элтади. Бу ҳол Улуғбекнинг «Дилимга...» шеърида яққол кўринади:

Яна зўр қафасга айланди умрим,

Яна мўлтирайман таниш туйнукдан.

Минг лаънат!!!

Фақат сен тинма, эй Қумрим,

Фақат сен воз кечма буюк Хурликдан!

Юрак уриб турар экан, у Яратганнинг куллигига интилишдай хурликдан воз кечмас экан, шоирнинг: «*Яна узоқ йиллар йигламоқ керак Сўнгида шарақлаб бир кулмоқ учун...*» тарзидаги каноати қатъий инонч бўлиб қолаверади. Демакки, яшамокдан маъни бўлаверади.

Ҳар бир сатридан нозик сезимлар, безовта ҳислар, эзгу туйғулар эгасининг озод руҳи ифор таратиб турган «Атиргул» яқин суҳбатдошингизга айланади ва Сизни-да эзгуликнинг нурли манзиллари сари чорлайди.

*Филология фанлари доктори, профессор
Қозоқбой ЙЎЛДОШЕВ,
2005 йил 21 март, Йилбоши*

Атиргул

Атиргул,
инсоннинг қонидай қизил гул,
бунчалар бағринг хун,
атиргул?..

Атиргул,
эслатдинг сен менга кимнидир,
кимгадир ўхшайсан жуда ҳам,
юзлари тилинган,
қип-қизил қонга бўялган кимгадир...
Кимга?..
Кўнгилдир балки?..
Кўнгил...
Атиргул...

Атиргул, ҳолимни эслатдинг,
босган ҳар йўлимни эслатдинг,
қон бўлган дилимни эслатдинг,
эслатдинг,
англабдинг,
атиргул...

Атиргул,
жавоб бер сен менга,
жавоб бер, қийналиб кетдим мен...
дийдаси қаттиқ,
иймони суст,
маърифатсиз бу даҳру дунда
юрак-бағринг қип-қизил қон
бўлишига қарамай
сени тушунмаган,

сени инкор қилган,
 ҳар лаҳзада
бошингни сапчадек узиб ташлашга қодир
ва
кун келиб
шундай узиб ташлайдиган
бу қаттол дунёнинг қўлига
унинг дастидан
қон бўлиб оқиб кетган ўзлигингни
ол қадаҳга сузиб,
яна бошни адл тутиб,
устига-устак
тавозе билан
қандай қилиб сунуш мумкин,
айт менга,
ўргат менга шунини,
атиргул?!.

Атиргул,
сен мендан баландсан,
сен мендан ҳимматли,
олийнасабсан, атиргул...

Атиргул,
рухсат бер,
ўқувчинг бўлай мен,
Атиргул,
 рухсат бер,
сен ҳақда тўлиб-тошиб ёзғувчинг-
 тўқувчинг бўлай мен,
атиргул!..

*Атиргул,
қанийди мен сенга ўхшасам,
дунёнинг узиб олиш учун чўзилган
қаттол илкига
парво қилмай
сендайин яшасам,
очилсам...
Сўнг...
майли...
сочилсам,
атиргул...*

Атиргул-кўкрак қафасимда кишанланган гул!..
2005, январ

Эсингдами...

Эсингдами,
тугилган эдик
«Водий» деган бир сўлим юртда!..
Эсингдами,
«ўлмаймиз энди!..»
дея қасам ичганларимиз?..

Эсингдами,
муқаддас эди
одам янглиг жониворлар ҳам,
япроқлар-ла қўшиқ айтардик,
юзимизга томарди шабнам...

Эсингдами,
улгайган сайин
бахт келар, деб ишонганимиз?..
юлдузларга шавқ-ла термилиб,
орзу титрогида ёнганимиз...

Эсингдами,
олис келажак
туюларди афсоналардек...
кейин билсак: кечиб келибмиз
афсонани бегоналардек...

Эсингдами,
йўқ, тўхта, юрак!..
чегарага етиб келдик, жим!
у томони: болалик – эртак,
бу томони: согинч ва ўлим...

2002, 16 январ

* * *

*Хув анув осмоннинг ичиндаман мен,
Кўп узун карвоннинг ичиндаман мен.*

*Умр ўтиб борар, манзилдан хат йўқ,
Кўзи тўрт сарбоннинг ичиндаман мен.*

*Бошимда қуюндай айланар ҳар ўй,
Эмди қай довоннинг ичиндаман мен?..*

*Сени севгим келар ортимга қайтиб...
Нетай, зўр давроннинг ичиндаман мен.*

*Нега чора йўқ бир, йўқдир ихтиёр,
Қай золим султоннинг ичиндаман мен?..*

*Ичим қуйиб кетди, Парвардигоро,
Нечун тўрт томоннинг ичиндаман мен?..*

*Чиқиб кетсам ҳамки осмондин нари
Не суд, дил – қопқоннинг ичиндаман мен...*

2003, август

* * *

*Ўтиб бормоқдаман узун йўллардан,
Қалбларга ҳасратнинг расмини солиб.
Дарёлардан кечдим, ўтдим чўллардан,
Барибир мен мағлуб, қисматдир голиб.*

*Исён кўтармоққа йўқ энди тоқат,
Бориға шукр айтиб, бош эгдим, майли.
Фақат бир ниятим бўлса ижобат –
Босган изларимдан гуллар унсайди...*

2004, 28 июн

Худойимни соғиндим

*«Тушимда кўрдим сени,
Бирга олиб кет мени...»**
*Эй афсона Рух – севги!
Қисматимни суй энди,
Худойимни соғиндим...*

*Тушимда кўрдим сени...
Хаёлингга тутилдим,
Турмушимни унутдим,
Борар жойим йўқ энди,
Бирга олиб кет мени!..*

*Дунё дагал, қаттиқдир,
Севган кўнгил ортиқдир.
– Нима қилай? - Айт, гулим,
Сенсизликдир ўнг-сўлим...
Тушларимга қочгайман...*

*Эй афсона Рух – севги!..
Дуо қилгил сен мени!..
Дунёларим куйса ҳам,
Дўст-душманним кулса ҳам,
Юрагимни тарк этма!..
Жисмим ичра гарқ этма!..*

Худойимни соғиндим...

2002, 5 март

* * *

* Ойбек мисраси

Бахтли бўлиш истаги...

гарчанд инсон бўлиб тугилдим
гарчанд норасмий бир мусулмон
гарчанд ўгил
эрман
отаман
гарчанд Осиёнинг қоқ ўртасида
икки азим дарё қобирғасида
гарчанд туркий
барлос уругдан
гарчанд йигирманчи
ҳамда биринчи
асрларнинг миёнасида
гарчанд малаклигу
ҳайвонлик аро
сарсон эрур менинг қисматим
гарчанд
гарчанд
лекин
барибир
бахтли бўлгим келар менинг ҳам гоҳо
барча ёрлиқларни ечиб
итқитиб
қафасдан қутилган озод қуш мисол

2003

* * *

*олиб кетолмадим сени осмонга
шеърлар битдим фақат титроқ ва юксак*

* * *

*қуёш ер юзини ёритган каби
ўлим ҳаётигга беради маъни*

* * *

*қишнинг сўнгги қорига
қўшилишиб учади
ўрикнинг оқ гуллари*

*имкон топмагандим мен
энди эса табиат
кўнглимдаги борини
кўзларимнинг ўнгида
бир гўзал ўгирмоқда.*

* * *

куз келяпти

куз

ҳали замон

сарин шабодалар эса бошлайди

ёмгирлар ёғади совуқ ва совуқ

олам

иссиқдан мудраган

бу кекса олам

бошидан муздек сув сепилган одамдек

бир сесканиб ўзига келади ҳали

ҳали биз ҳаммамиз совий бошлаймиз

мушоҳада қилиб қайноқ ўтмишни

2003, 24 август

Ижодкор қисмати

*Оғриқларни унутмоқ учун куйладим.
Кейин эса...*

*Оғриқларни унутдим буткул –
Бўшлиқларга дуч келдим бирдан...*

*Не қиларим билмай қолдим сўнг,
Куйламоқни истардим, бироқ
Юракларим ҳувиллар эди...
Оғриқларни согиндим шунда
Жаннатларга талпинган қулдай...*

2003, 3 июл

* * *

*бу боғнинг қушчалари то тонггача тинмади-ку,
юрагимнинг тўрғайлари, уйғонсангиз энди сиз ҳам.*

* * *

*болаликка қайтиб бир муддат
чўққиларга тикилиб қорли
орзуларга толгим келади*

2004, 10 июл

* * *

*Сени кутдим... кўзларимда ёш...
Ёш демаки, сўнётган қуёш...*

*Оламларга борар йўлимсан,
Юрак-бағрим, оёқ-қўлимсан.*

*Тушунмайсан фақат кўнглимни,
Ёвуқ келган меҳмон – ўлимни...*

*Шундан ичда фарёдлар ўсар,
Ўсиб мени оламдан тўсар.*

*Зулмат чўкса бир кун дунёга,
Арз этгумдир, билгил, Худога...*

*Сени кутгум, қорачуг – қуёш,
Тўкилмоқда мисли кўздан ёш...*

2001, 30 сентябр

* * *

*санъат ўйин дединг
фақат ўйинмас
кулаётган кишининг аччиқ кўз ёшию
ўлаётган кишининг табассумидай
сирлидир санъатнинг юраги билсанг*
2001, 18 январ

Кексаликнинг рамзий тасвири

Икки кўзим – икки қудуқ: суви қуриган...

* * *

Дунё – дардим бўлди...

*Соғаймоқ қасдида
қай сори бош урмай –
дунёнинг бўлди...*

2003, 13 феврал

* * *

*лабларидан симираркан жим
бахтсизлигим ёдимга тушди*

чақмоқ урган дарахтдек ёндим

2001, 20 октябр

* * *

*Барларидан тутолмадим бу дунёнинг,
Тилагим ҳам чиқолмади қопқасидан.
Ширин-ширин тушлар кўриб орзу қилсам,
Ҳасратларга айланди-ку эртасига...*

*Япроқларнинг қўшигини эма-эма
Шаффоф бўлиб қолибди-ку юракларим,
Одамларнинг орасида юрай десам,
Бардош бермас тиззаларим, билакларим.*

*Илонларни, чаёнларни писанд қилмай,
Тугсам, дейди кўнгли яна орзуларни...
Шитоб билан эшик қоқиб ажал келмай
Кулмоқ истар парчалаблар қайгуларни...*

*Айтганларинг саробмасми юрак, дўстим,
Ахир бир кун яшадикми бахтли ва ҳур?..
Тунлар келиб, кун бўлгандай остин-устун
Қоришди-ку ичимизда зулмат ва нур...*

*Аё дўстим, кўнглим борди сарватларга...
Бахтли бўлай дердим мен ҳам, бироқ, билсанг,
Ширин-ширин тушлар кўриб орзу қилсам,
Ҳасратларга айланмоқда, ҳасратларга...*

* * *

*хаёлларга осилиб олиб
яшаш қанча ширин бўлса ҳам
яна шунча аччиқ қисматдир*

2001, 19 декабр

* * *

*бор бисотим – умримни сенинг
оёгингга тўксам ҳам балки
юрагингда учқун бўлмаса
бекор
менинг заҳматим бекор
кўзларингда ёнмас оловлар*

Покизалик орзуси

самоларда айланиб учган
кирсиз-кирсиз ҳавони қучган
сўнгра она замин бағрига
капалакдек оҳиста тушган
қор каби
шу қор парчасининг кечмиши каби
ўтса эди қисматимиз ҳам
дея
ният қилмоқлик учун
Муҳаммаднинг қалбидек тоза
юрак зарур умматига ҳам

2002, 18 январ

* * *

*Яна қор ёгади, яна қор,
Яна мен боқамен нолакор...*

*Йилларим ўтар-ку завгосиз,
Дардимга барибир давосиз...*

*Яна сен – юракни қийнаган,
Яна мен – ҳурликни ўйлаган...*

*Биламан – топмайман сени мен,
Излайман барибир нени мен?..*

*Яна қор ёгади, яна қор,
Эй худо, лавҳимда нима бор?!*

2002, 17-18 январ

**Бу дунёда шоирнинг энг
турғун кайфияти**

титрак

юрагимда

хавотир

маълум

* * *

*Ҳавас қилсам, Сенга қилдим,
Ҳасад қилсам, Сенга қилдим,
Авфу этгил, Худойим,
Яна умидлар қилдим...*

2002, 19 октябр

* * *

*кўзларингга кўзим тушган он
тўқиб қўйган ширин ёлғоним
минг қилсам ҳам эсимга келмас*

2002, 31 октябр

Акам Ойбек хотирасига

Қор ёғар...
Кўнглимга согинч ёғар.
Хотиралар тош бўлиб
Бошимга гуж-гуж ёғар.

Қор ёғар...
Кўзларим қорга оқар,
Алвидо, жигарбандим!
Йўқлигинг бағрим ёқар...

Қор ёғар...
Тинмайди, тигиз ёғар,
Кўкда қуёш чиқса ҳам,
Кўксимда ҳануз ёғар,

Қор ёғар...

2000, 14 январ

* * *

*Биламан, шафқатсиз даҳру дун,
Барибир айтганин қилади,
Симобдай сип-силлиқ юзимни
Бир қуни пичоқдай тилади...*

*Биламан, биламан, оҳ, эркам,
Қўлингни қўлимда сиқаман.
Қуюнлар турса ҳам бошимда
Мен севиб хумордан чиқаман...*

*Замонлар айлансин, майлига,
Устимдан тўксинлар ҳукмини.
Шунда ҳам барибир тик туриб,
Куйлайман сўнмаган ишқимни...*

2004, июл

* * *

*Мўъжизам,
Оламни онамдай севмогим учун
Сенга дуч келмогим бўлди кифоя.*

*Мўъжизам,
Оламга мўъжиза демогим учун
Сенга, фақат сенга туйдим эҳтиёж...*

*Мўъжизам,
Бошимга зўр ишни олдим мен бугун,
Энди тилларимдан тушмас илтижо:
Кўзларинг ичида яшайин мудом
Қуёшнинг томчида яшаганидай.
Томчининг қуёшда товланганидай
Сен-да қисматимда порлагил ял-ял...*

Мўъжизам...

2004, 10-11 июл

Қор ёғаркан...

(Айтишув)

*Йигит: Айланиб тушар қор йўлимга,
Қўлингни қўйгил, ёр, қўлимга...**

*Қиз: Қор эмас, осмондан қор эмас,
Афсона ёғмоқда кўнглимга.*

*Йигит: Қандайин афсона, сўйлаб бер,
Жим турма бағримни тилимлаб?!**

*Қиз: Сен уни танийсан, исми-чи,
Муҳаббат! – Ёғар ўнг-сўлимга...*

*Йигит: Гапларинг рост эса, ич қасам:
«Биз бирга борурмиз ўлимга!»*

*Қиз: Жоним – сен, паймонам – сен жонда:
«Биз бирга борурмиз ўлимга!»*

*Шоир: (Қўлларни қўйдилар қўлларга,
Жон чекиб тушдилар йўлларга!..)*

2005, январ

* Рауф Парфи мисраси

Яна акам хотирасига...

*Яна тушда учрашдик, ака...
Кўҳна дардим уйғониб қолди,
Сизни қўмсаб эзилдим яна,
Сизсиз жуда чарчадим, толдим...*

*Тушларда ҳам ўша-ўшасиз,
Алқомат, алпдил, ака.
Бу дунёга ким келган бўлса,
Ҳаммасидан қалбингиз катта...*

*Сиздан кейин бу кабир олам
Майдалашиб кетди наздимда.
Сирлашгани қолмади одам
На бегона ва на наслимда...*

*Қор ёғади... Гуллайди бодом...
Йиллар ўтар – ўлим силтайди.
Фақат ўша... беради ором,
Чунки ўша... сизга элтади!..*

*Ҳа-ҳа, олда бордир учрашув,
Бордир ўша биз қутган дийдор,
Бағрингизга бағрим қўйсам, дув
Тўкилади дунёи озор...*

*Тўкилади барча-барчаси,
Майда ташвиш, кичик мақсадлар...
Ўртамизга киролмас шунда
Одамсурат ҳайвонсийратлар...*

*Қалбингизга боқаман титрак,
Меҳрингизга бўламан толиб.
У дунёда кичрайган юрак,
Бу дунёда боргай юксалиб...*

*Яна тушида учрашдик, ака...
Кўҳна дардим уйгонди – толдим.
Сизни қўмсаб эмрандим яна,
Сизсиз жуда кичрайиб қолдим...*

2005, январ

* * *

*Юрагимни қисади ўйлар...
Менинг эса қутилгим келар...
Сени қайда ўйқотдим экан?..*

*Ўйқу қўнмас кичрикка сира,
Тун узундир бўйимдан анча...
Сени топганмидим мен асли?..*

2004-2005 й.

* * *

сенсизликка кўникдим
бироқ
ҳар бахтли кунимда сенинг ёдинг бор
2005, 1 феврал

Авлодлар қисмати

*Баҳорнинг муаттар атрини туйиб
Қинидан чиққудек потрар юрагим
Орзулар туққиси келади эгиз.*

*Фақат мен...
Мен фақат аросатдаман
Таслим бўлиш билан бўлмастик аро:
Елкаларим оғ(р)ир ўтмиш юкидан.*

*Ахир кўзларимнинг ўнгида отам –
Менинг ишонч богим, суюнган тогим
Нўраб бораётир мисқол ва мисқол.*

*Орзулар тугади барибир юрак...
Мен эса қартайган отамга боқиб
Бағримга босаман жажжжи ўғлимни...*

2004, 27 март

* * *

(Улуғбек Ҳамдамдан таржима шеър)

*жаннатларга талпинган қулдай
оғриқларни соғиндим
азобларнинг оташларида
жон-жонимни тоблатсам тагин
тагин тонглар уйгонсам қайноқ
юрагимнинг титроқларида*

2003

Бахт куши

1-қисм

*бахтли бўлгимиз келади бизнинг ҳам
кўкка кўз тикиб
беҳуда қараймиз
бахт қушининг ҳали из тушмаган йўлларига*

*қани энди,
кела қолса-чи
қўна қолса-чи бу интиқ бошга
дея илтижо қиламиз наstdан тепага
бироқ тепада нима гаплигини билмаймиз-ку
балки бахт қуши – бечора бахт қуши
наstdаги саноқсиз бошларга
тепадан қараб
қайси бирисига қўнишини билмай
юрак-бағри тилка-порадир*

*балки у ҳам
худди биз каби
худосини унутиб
ёки
худоси уни унутиб
ўз кунини ўзи кўраётгандир*

эҳтимол уни ҳуда-беҳуда кутиб ўтирмай
ҳузурига бориш
балки одам юбориш керакдир
гаплашиш келишиш лозимдир балки
ахир замонлар ўзгариб кетди
нима бўлганда ҳам
уни бир кўриш орзуси
ҳануз қийнаб келади бизни –
одам болаларини

2-қисм

ким билади
осмондан – ташқаридан инмаган
бахт қуши
ичкаридан – бошининг ўзидан
ўсиб чиқар
балки яна бир ўйлаб кўриш дурустдир
бахт қуши
 чинакам орзу қуши
бу – одам бошининг унга
 муҳтож бўлмастлигидир

ким билади
лекин шу қуш –
ҳеч қачон ҳеч кимга
ҳатто патини ҳам ушлатмаган
анқонинг уругидан бино бўлган
шу бахт қуши
эсини танигандан бўён
одамзотни қийнаб келади

3-қисм

мен – одамзотнинг бир парчасиман

2005, январ

* * *

*Бир-бирига ўхшаган кунлар
Юрагимни совутиб борар –
Бир-бирига ўхшаган кунлар.*

*Хаёл сурмай қўйдим, биродар,
Тасавурлар турмуширанг бўлди...
Қўрқадурман энди эртамдан.*

*Мусичанинг «ку-ку»лари-ю
Қарғаларнинг «қаг-қаг»лари ҳам
Бир хил, бир хил таралар кўкда.*

*Улғайишни орзу қилгандим,
Тушларимда энди болалик...
«Нажот, нажот!» дейди мажруҳ руҳ...*

*Бир-бирига ўхшаган кунлар
Юрагимни совутиб бўлди,
Энди эса овутмоқ истар...*

2002, 10 март

Дилимга...

*Яна юрагимни эзар кишанлар!
Яна бағрим тўла исмсиз кулфат!..
Яна «Эрк берамиз сизга!» деганлар
Сўзимни – тилимни кесар бешафқат...*

*Яна типирчилар чорасиз юрак,
Инига ўт тушган шўрлик қушдайин.
Яна узоқ йиллар йигламоқ керак
Сўнгида шарақлаб бир кулмоқ учун...*

*Яна зўр қафасга айланди умрим,
Яна мўлтирайман таниш туйнукдан...
Минг лаънат!!!*

*Фақат сен тинма, эй Қумрим,
Фақат сен воз кечма буюк Хурликдан!*

2002, 14 май

Ҳалокат сари...

*согиндим
ичикдим
девона бўлдим*

*биноқ
рупарамда қутурган дарё
устига-устак кўприги йўқ унинг*

*бу ҳам етмагандек
мен ўлимдан эмас
сенсизликдан қўрқаман кўпроқ*
2001, 17 феврал

* * *

*Шабодалар эсар илоҳий
Дунё ишқин кўнглимдан қувиб...
Ёнимга кел, қўрқаяпман, эй!..*

*Қуёш мудрар чўмиб хаёлга,
Зерикканми у ҳам қисматдан?
Кўлимдан тут, ҳамдам бўлгин сен...*

*Уйғонгандек оғир уйқудан
Уйғонмоқда дунёдан дилим...*

Энди ёлғиз қолмасманми мен?!..

2001, 30 май

Тангрининг ҳиссаси

согиниб яшагим келади
согингим келади мен сени

тангрининг ҳиссаси согинчда каби

йўқ-йўқ

атайин қидирганим йўқ мен ҳиссани
ҳисса шинжидида согинганим йўқ
шундоқ

зўриқишсиз ҳавони симирганимдай
ихтиёрсиз дунёга келганимдайин
согингим келади сени энтикиб

сени согинаркан

ўзимни

юксак бир қаватда

одамзод

ва ҳатто улуг табиатнинг

қўллари етмайдиган бир жойда

ҳис қиламан ахир

сўнгра

бутун борлигим билан

азим бир мазмунга дуч келаман

ва

ва

ичкарида

жуда ҳам чуқур ичкарида

бир жуфт сўз тугилади:

ТАНГРИНИНГ ҲИССАСИ

согиниб яшагим келади сени

2001, декабр

Олисдаги манзил

тасодифан кўрдим мен уни
нуронийди
юзларидан нур ёғарди нур
ўзи кекса бўлса ҳам
соч-соқоли тим қорайди тим
бир тола ҳам оқи йўқ эди
доғи йўқ эди
яноғи ҳам мулойим
чуқур ажсинсиз силлиқ эди
чандиқсиз
чиройли қариганди чиройли
рисоладагидек қария эди

унга кўзим тушгани ҳамон
тушим эмасмикан дея
ўзимни ўзим чимчилай бошладим
бироқ
бу туш эмас
бу ўнг эди
ва чол шундоқ кўзим ўнгида
ўтиб борарди
кетиб борарди
бирдан ҳайқариб
ортидан чонгим
ундан бобожон
сиз қаерда
қайси юртда яшадингиз
қандай қилиб
тўрт мучангиз соппа-соғ
устига-устак
нуроний бўлиб

инсонлик қисматида келгон
қарий олдингиз

дея сўрагим келди
лекин кеч
у йироқлаб кетганди

ўх
менинг замондошим
ёшгина
гўргина
калтаклардан
заҳматлардан
гурралар бўлган
шўргина бошинг сенинг
олдинда бизни нималар кутмоқда
билмайман

сиқиламан
нуроний қария етиб борган
манзилни ўйлаб
ахир у жудаям олисда
жудаям таҳликали олисларда
милтиллаб
мени қийнагани қийнаган...

2001, 28-31 декабр

Тун ва кун оралиғида

тунда ҳамма нарса бошқача
кўринади кўзимизга
олам худди онангдайин мушфиқ бўлади
гўё азалий жангда Ахурамазда
голиб чиққану
унинг галабаси абадийдек
борлиқни эзгулик чулгайди
беихтиёр таъсирланасан
кўзинг ёшланиб
нимадандир пушаймонлик туясан
кимдандир кечирим сўрагинг.
кўнглини олгинг келади
ҳатто ўша кимдир
тенги йўқ золим эса-да
ҳа-ҳа
эзгулик сени аста-секин ўз
бағрига гарқ этади
сен эса гўё бир думалаб болага айланасан
ва
ва
ер юзини жаннат дея эълон
қилишингга бир баҳя қолганда
тонг отади
тонг
атроф тобора ёришиб бораркан
кўзинг ҳисобсиз қўшин тортиб
турган улкан Ахриманга тушади
гўё бошингинг косаси очилиб
юрагинг капалак янглиг
учиб кетгандек сезасан ўзни
ва шу заҳоти

алам-ла иқрор бўласанки
энди
энди омонсиз жанг майдонини
кечиб ўтиш азоби бор олдинда

мана шу тариқа
дунёнинг асл ҳолини
асл рангини
қора рўмоли билан тўсиб тургувчи
тунни соғина бошлайсан

2001, ноябр

Дил, бошла...

*Руҳим денгиз каби мавжланур,
мавжланур,
Жисмим соҳил каби йўл тўсур,
йўл тўсур,
Лаҳзалар вабодек чанг солур,
чанг солур,
Дил, бошла!
Кечиксак, сен – қусур,
мен – қусур!
Бағрим олам бўлиб чайқалур,
чайқалур!..*

*Кимсан сен, кўйингда бегона – девона –
Тонгларни кутадир тўлгона-тўлгона?
Қуёшми? Ва менми бечора – парвона?!
Яшарман, демакки, кўп ёна, хўп ёна...
Ишқим осмон қадар юксалур – авжланур,
Борлиқ нақ кўксимда мавжланур,
мавжланур!..*

Орзу

*Борган сари қадамларим оҳистадур,
Борган сари шошилмайман ҳеч қаерга.
Борган сари юксакликлар жуда настдадур,
Борган сари фаришталар тушдилар ерга!..*

*Борган сари бир куй истар безовта руҳим,
Чалинса-ю тугамаса, жонга тегмаса.
Хувиллаган юрагимга оқса бетиним,
Кулдирмаса ҳам йиглатиб бошим эгмаса.*

*Сўнг учсаму шу оҳангнинг мангу авжсида,
Олло қўллаб ер устига қайтмасам ҳеч ҳам.
Ва мусиқий чексизликнинг беланчагида
Тебрансаму тебрансаму тўхтаб қолмасам...*

1991

ЭЪТИҚОД (СИЗЛИК)

Ҳаммаси ҳам жонимга тегди,
Энди орзу тугмас юрагим.
Қарашларим бошини эгди,
Қайғузорга чўкди фараҳим...

Улғайишининг ҳукми эмас бу,
Иблисдан ҳам мен олмадим дарс!
Хаёлимга солмайди қутқу
Ботинимни йиқаётган дарз.

Мен гўёки жангни бой бериб
Асир тушган подшоҳдек гариб.
Ўйларимни қийнамас бироқ
Кетар бошим, кетган юрт – тупроқ.

Ахир бўшлиқ ҳар тараф фақат,
Кўксим тешар изгирин гир-гир.
Не йўқотгум этсалар қатл,
Этмасалар юпанчим недир?!.

1996

Ўғлим Муҳаммад хотирасига

I

Сенинг мурғак ёдинг каби
Муסיқа пайғомдир –
елар,
келар,
элар боғримни...

У

кетар чоғ кўзларимга
узоқ тикилиб қолган нигоҳинг янглиғ
Нақ юрагимни –
Ҳаётимни нишонга олар.
Ўғлим,
нима демоқчи бўлгандинг ўшанда –
икки дунё оралигида?..

II

*Сен кетдингу мен қолдим бунда,
Сен руҳдирсан, мен хароб – дайди.
Бир хушхабар кутаман кунда,
Бир шумхабар боримни ейди.*

*Бахтли бўлиш эди-ку орзу!
Лекин ҳануз голибдир ҳузун!
Қанча қилмай ташишим асру,
Ғамим бўлғай узун ва узун...*

*Барибир мен интиқ яшайман,
Ҳув олдинда бор каби шафқат.
Сен қайтмайсан!*

*Мен йўлга шайман,
Қолмади-ку руҳимда тоқат!..*

*Ишонмайман ахир сўзларга,
Ҳолинг нечук? – билмаслигим чин.
Сени ютган ютоққан жарга
Ўзни отгум – шубҳалар битсин!*

*Ўзни отгум билайин, токи,
Ўлим сени халос этдим
мусибатдан, гуноҳдан ёки
гул умрингга завол битдим?..*

III

*...Мана, ҳамон янграр мусиқа,
Ёдинг каби дардгин, хаёлваш.
Кўлим силтаб дагал дунёга
Ҳузуринга учсайдим яккаш...*

*Етарманми муродга, ўғлим?
Етказарми муродга ўлим?!*

1997

Ташқарида эрир қор...

*Турмуш ҳануз қоп-қора,
Дилингни қурум босар.
Лекин кимдир бу ора
Қайғуни дорга осар:*

*Ташқарида эрир қор –
Баҳоройдан бир дарак.
Ташқарида эрир қор –
Эрир яхлаган юрак...*

*Тўқайзорлардан чиқар
Партизан қувонч ва ёш.
Юракларинг ҳапқирар
Кундага қўймай ҳам бош.*

*Ташқарида эрир қор,
Эрир – баҳордан дарак.
Ичкарида саросар
Қувонч ва ҳур капалак!..*

1997

Эврилиш

*Тарқоқ туманлардек сочилди яна,
Сочилди кўнгилда тугилган хаёл.
Севолмам мен энди сени биргина,
Биргина сендан ҳам кечолмам, инон!*

*Ихтиёрим, ахир, чиқди-ку қўлдан,
Кетди-ку ҳаммани доғда қолдириб.
Сен нега куюсан? Ахир мен – гариб –
Воз кечиб турибман минг йиллик йўлдан!*

*Ҳаммаси гўёки тугаган каби
Ёхуд бошлангандек энди ҳаётим.
Сенинг ҳузурингда мангу қолгали,
Инон,
 сабрим етмас,
 қўймас ҳам зотим...*

*Ахир, хаёлимдек сочилдим-ку ман,
Ахир, издан чиқди бу қадим турмуш.
Ахир, кўзларингга боқсам ҳам шу он
Тагин ҳар тарафда учиб юрган қуш –
Мен,
 мен,
 мен...*

1997

Сенга қайтгувчи...

*Ҳар куни кўйингда минг бора ўлиб,
Минг бора тирилган афтода менман.
Бахту бахтсизлигинг беланчагида
Адоқсиз тебранган овора менман.
Ич-ичимга ботган бадкор тигингдан
Хаёли галвирдек садпора менман.
Бир куни барибир ёриб қафасинг,
Бот Сенга қайтгувчи ҳур ёра менман...*

1997

Сен эса...

*Тугилиш – ўргимчак тўрига тушиш,
Яқинлашиб келаётган оч ўргимчак – ўлим!
Ҳаёт – озодлик қасдида чекилган заҳмат,
Сен эса бир қулмоқ истайсан, кўнглим...*

1997

Билганим ва билмаганим

*Кўксимдан отилиб чиқар бир фарёд:
Мен сени истайман – афтода, дилгир...
Билмадим, сенмисан бешафқат, бедод,
Билмадим, балки у ўз қисматимдир...*

*Билганим – борлигим қақроқ лаб янглиг
Сенинг йўлларингда қовжирар, битар.
Билганим – сен худди томчи сув, ўтлиг
дилимга дармонсан, азоблар йитар.*

*Бир умр кутяпман – ёзигимми бу –
Бахту бахтсизликнинг чегарасида?
Фақат мен билмайман: қайси бири у
Менинг пешонамга битилган «мужда»?*

*Яна мен билмайман – кимсан сен асли?
Нечун йўлларингда болангдек зорман?
Нажотим – фироқми ва ёки васлинг –
Билмадим! Билганим – сим-сим азобман...*

1997

Менда нима айб?

*Дунё гўзал бўлгани сайин
изтиробим шиддат-ла ўсар...*

*...Ахир менда нима айб, дўстим,
агар гўзалликнинг томири
мушибатнинг сувини ичса?!..*

1997

«Сен» сўзидан қасдим

*Тушларимга кирмай қўйдинг сен,
Ёшлигимнинг ол ранги – нигор!
Гур хаёллар сурмай қўйдим мен,
Хаёлсизлик эса баттар тор.*

*Бир замонлар ҳатто ичра гам
Умид чақнаб берарди сурур.
Бугун қанча кўз ёш тўксам ҳам,
Ниҳояси яна гам дурур.*

*Сени қўмсаб, учайин дейман,
Аммо қайга? – Билмайман ўзим.
«Сен» сўзидан қасдим сен эмас,
Аллақандай нажотбахш тўзим!*

*Ҳаётимни ҳовучлаб олиб,
Маҳкам ушлаб-сиқиб яшайман.
Ҳаётим ҳам секин сирғолиб
Тушиб қочар ва қилар майна.*

*...Яна сени соғиндим билмай,
Бағрим нишон каби тешилар.
Эй сен!*

Мен енгилдим! –

кибр қилмай, –

Келсанг-чи...

илинжим эшилар...

1997

Баҳор

Ваҳший гўзаллигин рангин байроқдек
Силкитиб тепамда кезади баҳор.
Илиқлик югуриб тўлган тупроқдек
Илинжсим семирар, семирар озор...
Кувона олмайман баралла лекин
Ақалли болалик давримга монанд.
Умримни кемирар гашилик ва сукун,
Бағримда музлаган тоғларки – баланд!
Шошмайман ишимга, уйимга ҳатто,
Баҳорга боққанча босаман одим.
Сезаман? Ичимда бор каби гўё
Қандайдир асрордан воқиф мунажжсим...
Онамни согиниб ўйлайман узоқ:
«Қанийди, бағрига ташласам ўзни...»
Жилмайман ўрнимдан, йиғлайман бироқ
Баҳорга тикканча қуп-қуруқ кўзни...
Ортимга боқаман: юраги ёниқ,
Кўзлари чақнаган болалигимдир.
Олдимга боқаман: паришон, сўниқ,
Кўзлари ҳувилдоқ кекса дилимдир.
Ҳаммаси, ҳаммаси беш қўлдек аён,
Кунда ҳам, тунда ҳам сир йўқ, сеҳр йўқ,
Гарчанд атрофимда эркагу аёл,
Дилни уйғотгувчи пир йўқ, меҳр йўқ...
Фақат шу: баҳорга боққанда маъюс,
Ич-ичимда кимдир пичирлар ширин.
Сени севгим келар исмсиз ойюз,
Ва яна куйласам олмасдан ҳеч тин,
Яна орзу қилса куйган бу юрак,
Қайноқ бўсаларга шайланса лаблар.
Яна мен «Эрта»ни кутсам ҳапқириб,
Яна сен «Эрта»га айлансанг, дилбар!..

1998

Илтижо

*Яна сенга тушмоқда ишим,
Яна сенсиз ҳеч кимман, ахир!
Ҳузурингга юкуниб келдим,
Ҳаёт бўлди аччиқ ва тахир...*

*Юрагимга оқди-ку яна
Қисматимнинг заҳар-заққуми.
Яна ҳасрат қилди тантана,
Яна сенсиз ўтмади куним...*

*Қўлларингни узат, ниҳоят,
Йўлларимни очгил, Худойим!
Қани менга аталган оят,
Қани менинг нажотбахш дорим?..*

1998

Сени кутдим

Сени кутдим ва ўтди умрим...
Юрагимда сўнгсиз ҳижрон бор.
Сени кутдим ва ўтди умрим...
Ҳижрон – ҳаёт, ҳижрон – ўлимкор.

Баҳор келди: ҳапқирди юрак –
Сенга илҳақ, интизор, гирён.
Баҳор кетди... Келмади дарак –
Қайда эдинг? Қайдасан, эй жон?!

Яшалмаган туйғулар қолди,
Нурдек оқди орзулар сим-сим.
Қайлардадир паймона тўлди –
Фақат сен жим,
сен ҳануз Тилсим...

Сени кутдим ва ўтди умрим...

1997

Мангу хижрон...

*Оқармаган туним – изтироб,
Юрагимга ханжардек кирган!
Нечун ҳануз бу кўҳна шароб
Ичилмасдан тургани турган?*

Севаманми?

Севаман!

Бироқ,

бу бахт эмас, кулфатдир аён!

Ахир дил-ку лов-лов қизгалдоқ,

Йўлим эса тап-тақир майдон.

Келмаслигин билсам-да, ахир,

Кутавериб кўзим тешилар.

Қайдан менда бу савил сабр? –

Азобларим минг бор эшилар...

Тун оқармас – борар қуюқлаб,

Борган сари мен-да ожизман.

Фақат бирдан бўзарган уфқдай

Содир бўлса дейман мўъжиза...

Содир бўлмас бироқ мўъжиза...

Муножот

*Юрагимга киргил, умидим,
Кўзларимда тургил, умидим.*

*Жаранг бергил овозимга сен,
Ҳам қайғуваш дил созимга сен.*

*Яна мени тарк этма, зинҳор,
Йўқлик ичра гарқ этма, зинҳор.*

*Ҳаво мисол кўксимга тўлгил,
То тирикман, бағримда бўлгил.*

*Ғафлат босиб узоқ кетмагил,
Мени тубсиз чоҳга итмагил.*

*Ёлғизлигим азобдир азоб,
Сенсиз яна айлайдир шитоб.*

*Кел, жонимга беркитай сени,
Ҳаётимга кўрк этай сени.*

*Жисмим бўйлаб айланиб юргил,
Замин узра қуёшдай тургил.*

*Дарахтлар-ку шовуллар сенсиз,
Фақат сенсиз безавқу бетус.*

*Сен бўлмасанг, шоҳлигим бекор,
Гуноҳлардан оқлигим бекор.*

*Отам-онам, фарзандим сенсан,
Йўқ, алар-ла дилбандим сенсан.*

*Сен борсанки, боғимда гул бор,
Юракда қўр, билакда куч бор.*

*Ўлим-зулмат босса бир куни
Чироқ бўлиб ёритгил тунни.*

*Қўлларимдан ушлаб ол маҳкам,
Манзил сари бошлагил илдам.*

*Борлигимда бўлгил ҳамиша
Ҳам дунёю уқбода пеша.*

*Юрагимга киргил, умидим,
Кўзларимда тургил, умидим...*

1998

Қуёшим, чиқармисан?

*Қуёшим, чиқармисан?
Биз ҳам чиқайлик энди
Чиқмай ётган бу қишдан.
Қуёшим, чиқармисан!..*

*Умидим, гулга киргил
Гуллаётган дарахтдек.
Гули йўқ юрак билан
Кутмоқ нақадар огир...*

*Қайлардасан сен, ўлим?
Қизиммисан ё ўғлим?..
Ҳаётимдан чарчадим,
Мамотимни билмасман...*

*Қуёшим, чиқармисан?
Мен ҳам чиқайин энди
Дунёларнинг қишидан.*

Қуёшим, чиқармисан...

Ёзилмаган шеър

Эсимники танибманки мен
Қайларгадир фақат шошаман.
Ўз-ўзимча тўлиб-тошаман,
Чиранамаман бекор балки мен.

Ахир чўғдек ловулар-ку қалб,
Ахир рост-ку қийноқлар бари!..
Наҳот энди ёлгондир матлаб?
Наҳот эсам далли, сарсари?

– У нимадир – ич-ичимни ер?
Қулатарми дарахтдай бир кун?
– У – минг йилдир ёзилмаган шеър,
Руҳим ичра топгандир сукун!

Ёзарманми – қутуларми жон?
Ёки мен ҳам галдаги қурбон!..

1997

Бир шеър истаги

*Бир шеър ёзиб бағрига чўксам,
Дунёларни унутиб бир он.
Дардларимни бирма-бир тўксам,
Ботинимда қолмаса исён.*

*Бир шеър ёзсам,
яхши кунимда
Қувончимнинг чўққиси бўлса.
Бир шеър ёзсам,
қаро тунимда
Юрагимга зиёдек тўлса.*

*Бир шеър ёзсам,
узун ҳижроннинг
Томирини кесса қиличдай.
Ўттиз йилдир интизор жоннинг
Маҳамлари бўлса ўтичдай.
Юрагимни парчалаб буткул
Бир шеър топсам ниҳоят унда.
Танла! – деса, – дунёми ё ул?
Мен танласам шеъримни шунда...*

*Кўзларимга миллар тортилса,
Умрим кўнглим ичра отилса...*

1998

Мен тиккан байрок

*Яна шеър келади юракка оқиб,
Яна керагингни англайман, дилбар!
Яна мен олтинсоч дарахтга боқиб,
Мангу қўшиқ ҳақда сураман ўйлар...*

*Яна сен ўзингдан бермайсан дарак,
Яна мен урушман тинч-тинч дунёда.
Бўзига тиз келган жондек жонсарак
Тешилар йўлингда қўзим беҳуда.*

*Яна сен бордайсан, лекин топмайман,
Яна мен излайман, йўқдайсан бироқ.
Мангу иккиликнинг ўртаси – Ватан,
Мангу Изтиробдир – мен тиккан Байроқ!*

1998

Сўлмаган гулим...

Йиллар сўнди, сўлмади гулим...

*Йўлларимиз айро тушганди:
Сен бир қутб, мен бир қутбга.
Тақдир сени у ён қучганди,
Мени эса тортди бу тубга,
Йўлларимиз айро тушганди...*

*Ишонгандик: энди ҳеч қачон
Кўзимизга тушмас кўзимиз.
Юракдаги мислсиз тугён
Тўзиб кетар беному беиз.
Ишонгандик: энди ҳеч қачон...*

*Йиллар ўтди бешовқин, бешон,
Кўтармади ҳеч кимни кўкка.
Унут бўлди қадим ҳаяжон,
Энди босмас қадлар ҳам тикка!..
Йиллар ўтди бешовқин, бешон.*

*Фақат... фақат бир кеча алҳол,
Яна сенга дуч келдим, э воҳ!..
Ётар эди вужудим беҳол,
Руҳим эса урар эди чарх!..
Фақат... фақат бир кеча алҳол.*

*Узун бўйли йиллар бралаб
Яна пайдо бўлдингми, гулим!
Наҳот сўник кул ичра ё Раб,
Самандардек қайта тугилдим?!..
Узун бўйли йиллар оралаб.*

Йиллар сўнди, сўлмади гулим...

1999

Хасталиқда

I

*Қон қусмасам бир кун бахтли бўларман!
Юрагимни тўлдирарман – тўларман.
Баҳорларга пешвоз чиқиб куларман,
Бўларман мен бир кун бахтли бўларман...*

II

*Ахир бахтли бўлиш эди-ку мақсад,
Ахир бахтли эдим мен ҳам аслида.
Фақат нега энди голибдир кулфат,
Нега мен ҳоргинман, эзгин, афтода?
Бахтли бўлиш эди аслида мақсад...*

*Ўзи нима бўлди, нелар юз берди,
Қиёматми кўпди кимса беҳабар?
Норози аждодми гўрда тик турди,
Ё бу эврилишми оддий, беҳатар,
Ўзи нима бўлди, нелар юз берди?..*

*Ахир саодатди менинг ҳаётим,
Ахир болаликнинг ўзи бахт эди!..
Қувноқ жаранглардан чалган баётим,
Отган ҳар бир тонгим олий тахт эди...
Ўзи саодатди менинг ҳаётим.*

*Кўзим очилдими ёки улгайиб,
Дуч келдимми мен ҳам азим Ёлгонга?
Йўқса, нега руҳим бунчалар гариб?..
Нега ошиқмайман шарафга, шонга?
Кўзим очилдими ёки улгайиб?*

*Балки Оллоҳимдир Ўзи Билгувчи? –
Дунёдан қалбимни совутмоқ истар.
Балки иблисдурур бағрим тилгувчи? –
Ҳаётдан бездириб ўлимга қистар.
Балки Оллоҳимдир Ўзи Билгувчи...*

*Жисмим-ку заволга юз тутган кўндан,
Кунба-кун гурубга ёвуқман, бироқ
Эй афтода Руҳим, сени ўйлайман...
Қисматинг бўларми бу кундан беҳроқ?!..
Ахир заволларга жисмонан шайман...*

III

*Тинкалар қуриди, қуриди мадор,
Томири қирқилган гулдек сўларман.
Уйгон, ай иймоним, бор бўлсанг магар!
Бу кун қон қусмасам, бахтли бўларман...
Тинкалар қуриган, қуриган мадор...*

1999

Бир ҳолат...

Бир ҳолат...

*Ҳолатки, бағрида сузади олам,
Ҳолатки, кўнглимда на севинч, на гам.*

Бир ҳолат...

*Ҳолатки, билмайман қайдаман ўзим,
Бир парча осмонга михланган кўзим.
Ҳолатки, нимани истасам шу он
Ҳув, ўшал осмонда бўлар намоён...*

Бир ҳолат...

*Ҳолатки, исмимни эслай олмайман,
Ҳолатки, қасдида ҳар нега шайман.
Ҳолатки, кўзимга кўринмас дунё,
Ҳолатки, ҳаётим – энг ширин рўё.*

Бир ҳолат...

*Ҳолатки, яшашни ўйламайман мен,
Ҳолатки, ўлимлар яшамоққа тенг.
Ҳолатки, сезимлар заминий эмас,
Ҳолатки, мангулик жонингга тегмас.
Ҳолатки, мен сени севмайман, бироқ
Кўнгиш оқ,
 туйғу оқ,
 дунёлар оппоқ...*

1999

Шабодалар эсади...

*Шабодалар эсади гир-гир,
Юрагимга игналар санчиб.
Юким, ўлгур, тобора огир –
Борадилар елкамни янчиб.*

*Ўтган кунмас, йил эмас, дўстим,
Ўтаётган ўзимман, ўзим...*

*Мен қайга ҳам қочиб кетардим,
Тўртта қиблам – тўртта тош девор.
Югураман – аримас дардим –
Айланалар ичра телбавор.
Қолдан тойган бардошмас, бардош,
Қолдан тойган елкамдаги бош.*

*Гар дўст эсанг, қўлларингни бер,
Меҳрим берай, меҳрингни туяй.
Бағримдаги игналарни тер,
Дардларингга малҳамлар қўяй.*

*Умр ўлгур, ўтмоқда, деймиз,
Умр эмас, ўтмоқдамиз биз.*

*Шабодалар эсади гир-гир
Япроқларни учуриб бир-бир...*

2000

Зориқиш

*Бир баҳор келса эди,
Юзларим кулса эди,
Қайғуни қувса эди,
Қувончни билса эди,
Бир баҳор келса эди.*

*Юзлари ойдай, гулим,
Овози сойдай, гулим,
Юз баҳоройдай, гулим,
Сабодай елса эди,
Баҳор-ла келса эди.*

*Тўлармидинг шунда дил,
Бўлармидик озод, ҳур?..
Ай озурда, зор кўнгил,
Ҳаяллама, қани тур,
Кўкламларга қараб юр...*

1999

Қорачуғда яшайди осмон

*Қайдасан, эй илоҳий Таскин!..
Этагингдан маҳкам қучайин,
Хаёл етмас мангу гўшага
Сенинг ёдинг бирла учайин,
Қайдасан, эй илоҳий Таскин?*

*Мен қаноти қирқилган бир қуш:
Хаёлини кўкка олдирган.
Олдиргану учмоқлик бир туш,
Ўлим солдиргани солдирган,
Мен – қаноти қирқилган бир қуш.*

*Кўникиш йўқ аммо қисматга,
Машаққату заҳматга, инон!
Ботқоқларга ботса-да жисмим,
Қорачуғда яшайди осмон...
Кўникиш йўқ аммо қисматга.*

1994–2000

Муҳаббат

Ўйларим сўнгига етмади,
Тушларим ўнгига кетмади,
Гунг тақдир бир Висол битмади,
Сенсиз мен гарибман то абад
Муҳаббат,
муҳаббат,
муҳаббат...

Кўзларим йўлингда зор қолмиш,
Қайтмади, қўлингда ё қолмиш,
Қўллар не, кўнглингда йўқолмиш,
Бормикин энди бир зўр нажот –
Муҳаббат,
муҳаббат,
муҳаббат...

Сенсиз бу офтоблар нимадир?
Эл чеккан азоблар нимадир?
Ёзганим китоблар нимадир?..
Кутганим мўъжизам – саодат –
Муҳаббат,
муҳаббат,
муҳаббат...

2000

Нажот ҳақида кўшик

Орзулар армони кўнгилни ёқар,
ичим ловуллайди,
ловуллар таш ҳам.
Йилларим ўтиндек йўлимга ёғар,
оёқлар чарсиллар,
чарсиллар бош ҳам...
Кўктилли қуюннинг ичида қолдим,
қолдим ҳасратимнинг қафасларида.
Гоҳо туюлади менинг нажотим
йўқ энди шу заиф нафасларимда...
Ай менинг қисматим,
менинг ёзугим,
Нақадар аччиқсан,
нақадар қора!..
Сенинг сийратингга тикилган чоғим
қанчалар гарибман,
қанча бечора...
Фақат нажот ҳақда ўйлайман ҳануз,
Ҳануз юрагимда яшайди бир эрк.
Қани ҳей, кўзголинг, келмоқдадир куз,
Қани ҳей, эшиклар бўлмасидан берк...

2000

Умид

*Кўйгали жой тополмасман – жоним оғрир,
Томиримда югурган шул қоним оғрир,
Ўйларимнинг сўнгига ҳеч етолмасман,
Кетмоқдаман лаҳза-лаҳза – оним оғрир.*

*Дўсти содиқ,
борми эдинг,
тополмадим.*

*Йўлларингда зор-зор кўзим ёполмадим.
Бу дунёнинг аламлари жондан ўтар,
Ё кўникиб яшолмадим ё ўлмадим...*

*Аё қисмат, ёзуқларим надир маним?..
Бутун жисмим ичра маним кўнглим ярим.
Йўл қарайман кўзларимга жон тикилиб,
Бир Ҳидоят юборгай деб Оллоҳ Карим...*

2000

Дарвозага урилди бошим

*Қумга томган бир томчи сувдек
Орзуларим кетдилар йитиб...
Сени кўргим келмайди энди
Юрагимни парчалаб, йиртиб...*

*Саодатим болалиқмидир? –
Хотирамда айланар фақат.
Бундай ҳолда жуда ҳам оғир
Ўлимингни кутиб яшамак.*

*Дунём менинг ўтди-кетдимми?
Ахир унда қолмади ишим...
Ниманидир кутаман ёлғиз
Босган кўйи тишимга тишим.*

*Нима ўзи ўша «нимадир»?..
Чирпанаман девона мисол.
«Нима»дандир қўрқаман қаттиқ,
«Нима»дандир кутаман мажол...*

*Дарвозага урилди бошим,
Очилгайми?..
Етгайми дошим?..*

2000

Шошиб кел

Кўнгил кирланмоқда
орқага йўл йўқ!
Битмоқда руҳимнинг нафас йўллари.
Қани ҳей,
юракка учаётган ўқ,
Шошсанг-чи,
сўлмоқда умид гуллари...

Орзулар мўл эди,
мўл эди тугён,
Шошилиб уйгонар эдим тонглари...
Кейин нима бўлди?..
Қайдан бу исён?..
Қулоққа урилар уҳро бонглари.

Ёмгир ювиб ўтган
заминдек бағир
Нечун зуборларга бунчалар тўлди?
Нечун ер юзини
ювару ёмгир
Инсон юрагини ювмаслар бўлди?..

Кўнгил кирланмоқда,
орқага йўл йўқ!..
Битмоқда руҳимнинг нафас йўллари.
Қани ҳей,
мен сари учаётган ўқ,
Шошиб кел,
Сўлмасдан умид гуллари...

2000

Сени кўргим келди...

Сени кўргим келди дафъатан,
Юрагимга ботганда хулё.
Сени кўргим келди дафъатан,
Айланаркан дилимда дуо.
Сени кўргим келди дафъатан,
Томогимга жоним тиқилиб.
Сени кўргим келди дафъатан,
Борлигимни нимталаб, тилиб...
Сени кўргим келару аммо
Ўтолмайман – қаршимда дунё...

2000

Савол

*Юракка дунёдай йигини осиб,
Наҳот кулиш мумкин яна ва яна?..*

2000

ЎТИНЧ

*Яна баҳор мени қийнайди
Юрагимга орзулар санчиб.
Ҳаётимни хасдек ўйнайди,
Иродамни ганимдек янчиб...*

*Бошим узра айланган эй дор,
Мақсадинг не? Билмадим бир бор...*

*Қиши билан тўплаган молим –
Вазминлигим кулдек сочилди.
Ўсмир каби паришон ҳолим
Алдовларга қиздек очилди...*

*Бошим узра айланган, эй дор,
Яна қанча нагмаларинг бор?*

*Ахир сени билардим-ку, эй,
Куйганман-ку кўйингда зор-зор.
Нечун яна чорасизман мен,
Висолингдан воз кечмам бир бор?*

*Бошим узра айланган эй дор,
Ўтинаман, қилма мени хор...*

2001

Шеър тўқийман

*Шеър тўқийман – нақадар оғир...
Шеър тўқийман – бахтлиман яна!
Юрагимнинг ярими оғир,
Яримда байрам, тантана...*

*Кўзларингга узоқ термилиб
«Салом!» дейман титраб Худога!
Умидимни тилкалар қилиб,
Тушунмайсан сен, гулим, нега?!..*

*Инсон кимдир, умр нимадир,
Ҳаётимнинг меҳвари қайда?
Айланаман афтода, дилгир
Сўроқлар гирдида беҳуда...*

*Унутмоқчи бўламан бир он
Ҳалқумимга тиқилган тошни.
Қайларга ҳам урардим гирён
Дунёларга сизмаган бошни?..*

*Шеър тўқийман – нақадар оғир,
Шеър тўқийман – бахтлиман яна...*

1998 – 2001

Ишқ

*Барча йўллар сен томон бошлар
Ҳамда сенда топар ниҳоя.
Фақат дилни кишанлаб ташлар
Турмуш деган бир ичи қора...*

*Оҳ-воҳ, унинг икир-чикири...
Воз кечай-да, сенга қайтай мен!
Кўзларимнинг битмоқда сири,
Кўзларингга тезроқ айтай мен...*

*Ай қисмати мenden узоқ қиз,
Хаёллари ҳануз тузоқ қиз,
Йўллар ўтар – ўтарман мен ҳам,
Ҳур руҳимга кўчарсан сен ҳам...*

*Барча йўллар сен томон бошлар
Ҳамда сенда топгай ниҳоя...*

2001

Мангу ишк орзуси

*Сени кутиб умрим ўтсайди...
Висолингга етмасам, майли.
Ўлим қучган аснода ҳам сен
Юрагимда бўлсайдинг, Лайли...
Сени кутиб умрим ўтсайди.*

*Мен ишқимни қўярдим У Кун
Худойимнинг тарозусига
Ва ҳукмини кутардим тагин
Умид этиб ишқ орзусига,
Эй юзлари ҳамиша гулгун...*

Сени севиб умрим ўтсайди...

2001

Кеча ва бугун

*Орзу қилмасликдан қўрқардим бир вақт,
Энди орзулардан қочаман йироқ.
Ишқсиз ҳаёт йўқдир, дердим мен фақат,
Энди ишқнинг ўзи қотилдир кўпроқ...*

2001

Яхшиямки...

*Билмадим, мен қарияпманми,
Шундай ўйлар келар ўйимга:
Бисотимни – боримни сотиб,
Бахтни олиб келсам уйимга...*

*Агар чиндан бахт бўлса, ёҳу!.. –
Мен-да чиндан қилардим шундай.
Яхшиямки, чиндан йўқдир у,
Яхшиям йўқ бисот ҳам жиндай.*

Мен соғиниб яшайман мангу...

2001

Капалак

*Гул лабида ўлтирар нукул,
Йўқ, адашдим, рақс қилади ул.
Умри оздир гулдан-да, бироқ
Парво қилмас ҳам кулади ул.*

2001

Мен ва сен

*Менми ўшал ич-ичимда дарбадар
Кезиб тўзган куйни топмай уринган?
Сенми ўшал қўлим етди деганда
Яна андак само қадар суринган?
Менми ўшал маҳтал, музтар, нотавон,
Гуноҳ ичра роҳат қилиб сизинган?
Сенми ўшал бўронларнинг қаърида
Кўнглим ичра пайдо бўлган ва тинган,
С Е Н М И ? . .*

Шундай кунда...

*Алам қилар экан ҳар ҳолда,
Шундай кунда уйда ўтириш:
Қор ёгаётган маҳалда,
Салом бериб турганида қиш.*

*Алам қилар экан, ниҳоят,
Яна, яна, яна курашмоқ! –
Дунё гўзал бўлганда гоят,
Байроқчалар ёққанда оппоқ...*

Ғалати ёш

Ёшим йигирмада...
бир қизни деб
дунёлардан кечмоқ истайман,
оловман – қучогида ўчмоқ истайман.

Ёшим ўттиз...
Чиройли қизларни қувиб ўтгайман,
бағримга босгайман... четга отгайман...
Севги – бу лаззатга талпиниш, дейман,
Борар жойи – тўшак. Унда кутгайман...

Ёшим қирқ ва элик...
Ҳануз ўша иқрор:
шаҳватнинг кўнгилдан кечган хаёли –
муҳаббат!..

Ёшим олтмишдан ошиб
етмишга етди,
мен кимнидир согинаман,
ичикиб-ичикиб тонг оқартаман.
Кўнглим ҳапқиради кўнгилни қўмсаб,
руҳнинг ўйинига – ишққа ишона бошлайман
худди ўсмир каби...

Ғалати ёш бўлди йигирма саккиз...

1996

Хаёлий дўстга

*Кезинасан тун қўйнида тоқ,
Кезинасан ҳамда ўйлайсан.
Кезинасан, тўймайсан, бироқ
Ўйларингни ерга қўймайсан.*

*Тонг отар пайт оҳиста бориб,
Қуёш манглайини суясан.
Кўзларин очар у уялиб,
Сен ҳам маъқуллайсан, ширин куласан.*

*Сўнг яна кетасан у ердан,
Кетасан,*

кетасан,

кетаверасан...

*Ухлаб қолган бўлса мабодо
Сабони ҳам уйготиб ўтасан.*

*Қувонч – янги кийим кийган болакай!
Сен уни бағрингдан қўймайсан.
Тўхта, мен ҳам бир ўтиб олай,
Барибир дийдорига тўймайсан...*

*Кетдинг-ку сен жуда узоққа,
Вужудинг кўзимдан беркинди.
Менинг хаёлимдек юксаксан,
Менинг қудратимдек йўқсан-ку энди...*

Фақат уч...

*Хайр, хайр,
алвидо, қалбдан кўчган оппоқ ҳис!
Учгил, билмам – қайларга, фақат уч
олис-олис...*

Ёмғир ёғар...

Ёмғир ёғар, мен-чи, тинаман!..
Ёмғир ёғар, яшагим келмас.
Ёмғир ёғар, эсдан чиқар тан,
Ёмғир ёғар, қайғу-да абас.

Ёмғир ёғар, ақл не керак?
Ёмғир ёғар, не ўзи Ватан?
Ёмғир ёғар, ҳапқирмас юрак,
Ёмғир ёғар, сени кутмайман!

Ёмғир ёғар, гуноҳ нимадир?
Ёмғир ёғар, савоб – қандай гул?
Ёмғир ёғар, ёгадир ахир!..
Ёмғир ёғар, қолгани бир пул!..

Энди...

*Сочингдек тўзғиди сабрим ҳам,
Энди кетолмайман олдиндан,
Энди босолмайман олдинга,
Энди битолмайман қасида...
Титроқ юрагимда тўзиқ ғам...*

Ҳузурингга чиқиб бормасам...

*Бағримдаги узун соғинчнинг
Этагига осилиб бир кун
Ҳузурингга чиқиб бормасам –
Бекор менинг азобим бутун!
Қувончларим бекордир ахир,
Ўтмай қолган пулдек – қогоздек
Бекор юрак, бекор Улуғбек!..*

Ҳар лаҳзада мангу яшарман...

*Тубанда шовуллар дарахтзор,
Пойларимда ботадир қуёш...
Кутаяпман барибир, такрор,
Тугаяпти тоғдек бу бардош.*

*Фақат юрак – ҳамиша бола,
Ҳар лаҳзада мангу яшарман!
Мен биламан – ўлмасман асло,
Мен согинчман, ўлим-чи – Ватан!*

Манзара

*Заминнинг дум-думалоқ қулоғига
Тун бўйи шивирлаб чиқди-ку осмон.
Тонгда туриб оқ, момик қушнинг
Орқасидан боқдим паришон...
Кўз ёриган келиндек енгил
Тин олар ва сузиб борар ул.*

1994

Қани, кимга берай дунёни ?..

*Бу – ўша зам, ўйчан ва маъюс,
Оҳанг бўлиб яшагай мангу.
Нечун ҳануз севолмайман мен,
Вафодор-ку ахир бу қайғу!?.*

*Юрагимни қийнар юрагим,
Мен шодликдан кечишим керак!
Мен кимнидир севишим керак!
Қайдасан, эй энг гўзал ўлим?*

*Қани, кимга берай дунёни,
Ким қувончни олаётир ёд?
Қани, ким у юраги ҳануз
Орзуларга тўлаётган зот?..*

Қуёшдек эрийман...

*Яна неларнидир билишим керак,
Яна қайларгадир етмайдир қўлим,
Кутамаман – бир кунни ёрилар юрак!..
Кутамаман – қачондир тугайди йўлим!..*

*Қуёшдек эрийман ҳар лаҳза сим-сим,
Хаёллар нур каби элчиларимдир.
Кўздан йўқолса-да бўшлиққа сингиб,
Қули ҳамон тирикдир, учадир ахир...*

Қисмат

Шивирлама менга, эй шамол.
Рауф Парфи

*Мен булутман, ҳолу жонимни
Аямасдан қамчилар шамол.
Қувгиндиман, оҳ-фигонимни
Ўзим ейман, келса-да малол...*

*Қутурмоқда яна зўр шамол,
Қояларга ўзни чоғлайман.
Қутурмоқда яна зўр шамол,
Кутиб, юрагимни доғлайман.*

*Қутурмоқда яна зўр шамол,
Мен суймайман, уни суймайман!
Қутурмоқда, ахир, кўр шамол,
Кўзларимни мен-да юмгайман...*

1994

Тушимга кирдингни?..

Тушимга кирдингни сен менинг?!

Йўқса, уйгонмасдим кўзда ёш!

Йўқса, ухлай олардим қайта.

Йўқса, тергай олмас ҳам эдим

Тонгда ухлаб ётган қуёшни.

Йўқса, тополмасдим бардошни

Ўлмак учун хотиржам ва жим.

Йўқса, қурт кемирган дарахтдай

Аррани...

Бор-йўғи аррани кутиб яшардим...

Тушимга кирдингни сен менинг?!..

Сенга талпинаман...

Сенга талпинаман—қўлларимдан тушади ишим...

Сенга талпинаман—хаёлларим сочилади жим.

Сенга талпинаман—нигоҳимдан чекинар олам,

Сенга талпинаман—чил-чил синар қўксим тўла ғам...

Сенга талпинаман—парчалангум ўзим ҳам охир...

Сенга талпинаман—борми менинг нажотим, ахир?!.

Йўл чорлайди...

*Кетиш учун қошингга келдим,
Йигламагил, қилмагил фарёд.
Сенинг бирла бахтлиман – билгил –
Кетиш эса – орзу ва нажот!*

*Келдим. Чунки меҳрингга зорман,
Келдим юрагимни ҳовучлаб.
Фақат тонгда қўйиб юбор сен,
Қўйиб юбор, қийнама кучлаб.*

*Нетай, кўнглим ўзи шунақа:
Ҳам шоҳдурур, ҳам-да фуқаро.
Кўзимдаги шиддатга қара,
Қўйиб юбор мени, дилором...
Қўйиб юбор, йўқ бунда ором!*

Ёмон экан...

*Ёмон экан – юракни алдаб,
Қурб етмаса туриб кетмоқлик.
Кўчадаги умум байрамга
Кўзни юмиб кириб кетмоқлик.
Ёмон экан, ундан-да ёмон
Ҳам мағлубу ҳам бўлсанг омон...*

1988

Вафо

*Қора зулмат, қоп-қора зулмат,
Юр мен билан, мен сен-ла бўлай.
Қора зулмат, қоп-қора зулмат,
Кир уйимга, кўринмай қолай.*

*Қора зулмат, қоп-қора зулмат,
Мен сен билан бўлгум ниҳоят.
Қора зулмат, қоп-қора зулмат,
Сенда экан асли бидоят.*

*Қора зулмат, қоп-қора зулмат,
Мени севдинг ва вафо қилдинг.
Қора зулмат, қоп-қора зулмат,
Мана, энди мени ҳам билдинг...*

Бахт

*Хайрият, мен ҳали уйланганим йўқ –
Хаёл қилоламан бир қиз ҳақида.
Хайрият, мен ҳали ҳеч кимман, чунки
Ҳар ким бўлоламан ўйда гоҳида.
Хайрият, мен ҳали ёшман, боламан,
Ажиб келажакдан сўзлай оламан.
Хайрият, ҳаммаси озроқ олдинда,
Орзу қилоламан мен ҳам озгина.*

1991

Сенга...

*Баҳорлардан афзал деб билдим,
Сен афзал бўл, жоним-жаҳоним!
Баҳорлардан афзал бўлмасанг,
Баҳорим бўл – тоза осмоним!*

*Бўлолмасанг баҳорим ҳам сен,
Баҳор бўлгил – баҳордай кўркам!
Ичикканда пешвоз чиқай мен,
Соғинганда келиб тур сен ҳам.*

1990

Бир лаҳза

*Бир лаҳза ҳаммаси жонингга тегар,
Бир лаҳза кўзингдан йиқилар шафқат,
Тубсиз бўшлиқларга учган юлдуздек
Бир лаҳза қалбингдан ситилар мақсад...
Кимсасиз саройда ёнган чироқ – дил!
Бир лаҳза муаллақ тин олар танда.
Бир лаҳза унутиб кўнгилни кўнгил
Бахтли ва ҳур яшар олис маконда!*

Жунун дарёсида

*Туйгуларга тўлди-ку юрак...
Нечун уйдан чиқиб кетмайман?
Кимни кутаяпман жонсарак?
Нечун кўкрагимни йиртмайман?
Нечун камалакка боқмайман?
Жунун дарёсида оқмайман?..*

Инсон

*Икки гордир – иккита кўзим,
Қалбим унда гизли хазина.
Вужуд – отим, ақлим – жиловим,
Минг асрдир йўлдаман мана...*

*Манзил эса... манзил кўп йироқ,
Хаёлимнинг қўллари етмас.
Зафар – менинг ўзимман, бироқ
Мағлубият ёнимдан кетмас!*

1994

Озод рух тарбияси мавзунда дарс

*Бу даҳру дунёни илғама, бола,
У нима? – деб дилинг булғама, бола.*

*Олло ким? – деб мендан зинҳор сўрама,
Қалбингни қалбимга чулғама, бола.*

*Ҳеч кимдан ҳеч нарса қутма, қарама,
Ўзга зот измида улгайма, бола!*

*Улуг, деб менга-да суяниб юрма,
Мен сендан кўп аввал ўлгайман, бола.*

*Кимсиз ўзи, ахир? – дема, куюнма,
Мен фақат шуларни билгайман, бола!*

Қалбнинг мангу зиддияти

*Хувиллайди юрагим сенсиз...
Ўртанаман бироқ сен билан...
Нечун йўқсан, тополмадим ман?..
Нечун борсан – қийнайсан ҳануз?..*

Зеркиш

Умрим менинг нақадар узоқ...
Ваҳм босар эсга тушганда.
Мен ҳаётни ёқлайман, бироқ
Зерикдим-ку вақту маконда.

Ҳаяжонни севардим ахир...
Кўпдан бери майитдир юрак.
Идрок этгим келарди бир-бир
Кувончу гам кўксин ёрарак!

Орзуларим – дард эди у кун,
Тушларимда кўярдим малҳам.
Йигирма беш ёшимдир бугун
Ўнгим бўшлиқ, рўёларим ҳам...

Хотин – эрмак, бола – овунчоқ,
Мен ўзим-чи, ўзимга кимман?..
Наҳот яна шунча йил – узоқ
Мана шундай соқовман, жимман?

Барибир кўп яшадим – тахир...
Тишларим қолмади – босмоққа.
Тонгни кутолмайман барибир –
Нимадир тиқилиб томоққа...

Умрим менинг нақадар узоқ.
Ваҳм босар эсга тушганда...

1994

Бўшлиқ юки

*Нигоҳимга ботди сенсиз уй,
Бирдан қиса бошлади кўкрак.
Нега чалинмайди ҳазин куй,
Нега йигламайди оғриган юрак?!*

*Дил ғамғамас, ғашга тўлди-ку,
Эсар кузги сарин шабода.
Қийналаман, ёзгим келди-ку,
Аммо, ҳислар, совуқсиз нега?*

*Чорасизман, таскин ҳам йўқ бир,
Туйғулардек ўйлар ҳам совуқ.
Йигламоқчи бўлганда охир,
Кўзларим ҳам уйдек қуп-қуруқ...*

Жон-жонимга ботди-ку бўшлиқ...

Чегарасизлик

*Оқ қушлар булутларми?
Ё булутлар оқ қушми?
Менми қошингга борган
Ё келган сенми, йўқса,
Буларнинг бари тушми?..*

Кўлимдан келсайди...

*Мардикорга кетди шерикнинг бари,
Ошқозоним оғриб қолдим хонада.
Газета устида пичоқ, ўрис нон...
Совун кутиб ётар қирлар панада.*

*Тўрт девор қисади меъдамдек гўё,
Китобга қарасам, кўнглим айнийди.
Шаҳарда саргардон юргандан кўра,
Қишлоғимда кетмон чопсам майлийди.*

*Мени тушунмайди у ёқда отам:
(Яна мен ёлғизман, яна мен – дайди!)
«Бу юртнинг энг сара ўғли сен эсанг,
Нечун мамлакатни олмайсан?!» – дейди.*

*Кўлимдан келсайди, ҳолин сўрардим,
Тиллари кесилган орзуларимни.
Лабларим буришмай кула олардим,
Мулзам қилар эдим қайгуларимни.*

*Кўлимдан келсайди бус-бутун ҳолда
Дунёни олардим, олардим тамом!
Ва яна уддалай билсам, мабодо,
Баридан воз кечиб юрардим мудом
Рухимнинг адоқсиз кўчаларида...*

1990

Фақат умрим...

*Мен шаробни ичиб қўйдим,
ичиб қўйдим – тамом бўлди.
Қайғуни ҳам чекиб қўйдим,
чекиб қўйдим – тамом бўлди.*

*Мен баҳорни севган эдим,
югургандим – етиб олдим.
Сиру асрор тамом бўлди,
тамом бўлди – кетиб қолдим.*

*Тамом қилдим мен барчасин,
фақат тамом бўлмас умрим.
Фақат умрим бўлмас тамом
мени тамом қилмоқ учун.*

1990

Муқаддас севги

*Сенга қараш учун, азизам,
Аввал кўкка тикиламан жим.
Нигоҳларим чўмилсин, ахир,
Сенга қараш учун, азизам!*

*Қарамоқ-чун сўнгра дунёга
Яна кўкка боқаман майиб.
Кўзимдаги аксингни, токи,
Юксакларда қолдирайин, деб.*

1990

Яна ўша...

*Яна ўша фасл, яна ўша пайт,
Яна ўша ўйлар бошимда гужгон.
Яна ўша азоб, яна ўша қайд,
Яна ич-ичимда ўша галаён.*

*Нечун бундай такрор, бу турли синов?
Нечун зерикмайди бу ҳолдан фурсат?
Нечун хаёлимда кезинар биров,
Нечун бир келмас у ё кетмас абад?
Нечун?!:*

*Нечун бу саволнинг адоғи йўқдай?
Нечун сўроқ бору йўқдир жавоби?
Нечун қора турмуш кўринар оқдай?
Нечун бирдек ширин умр азоби?..*

*Яна ўша фасл, яна ўша пайт,
Яна ўша ўйлар бошимда гужгон.
Яна ўша азоб, яна ўша қайд,
Яна ич-ичимда ўша галаён.*

1990

Энди билмасман...

Сенинг йўлларингга тўсиқлар қўйдим,
Сен етиб келдинг.
Сендан-да сулувроқ қизларни суйдим,
Сен ўтиб келдинг.

Хаёлан номингга чапладим қора,
Аммо юқмади.
Дедим: «Ўлдиради бу қизча, қара!»
Юрак уқмади.

Хаёлий ҳуснингни кўрмайин, дея
Ҳушимдан кетдим.
Айт, ахир, нечун мен васлингга яна
Тушимда етдим?

Сен кимсан, мен учун қандайин кучсан?
Ўзинг айт, ахир!
Сен менинг жонимга ташнасан – ўчсан,
Нечун, барибир?

Мен сени биламан – бағримни бир кун
Сувга ташлайсан,
Мен сени билмайман – ҳаётни нечун
Шундан бошлайсан?

Осмоним ҳилоли, ай эрка қизча,
Шошма тушмоққа.
Кел, дея оҳ уриб турган ҳар кимса
Пойин қучмоққа.

*Энг азиз кўкимга чиқардим сени,
Мен-да хурсандман.
Ниҳоят, қайларга бошлайсан мени? –
Энди билмасман...*

1992

ЁЛҒИЗЛИК

*Парча-парча бўлдим, қайдасан?
Юрагимда жарлик, қайдасан?
Қулаб тушмоқдаман, қайдасан?
Ёлғизлигим – зўрлик, қайдасан?
Парча-парча бўлдим, қайдасан?*

*Сени кутиб умрим ўтодир,
Қуёш эмас, шинж ботодир,
Юрагимда бўшлиқ – юҳодир,
Мени пойлар, мени ютодир,
Сени кутиб умрим ўтодир...*

*Қайғуларим ортиқ дармонмас,
Мажнун бўлиш энди армонмас,
Йўлларингда ёндим – ёмонмас,
Энди Улугбек-да омонмас,
Азоблар бас, манзиллар абас!*

Сени дедим – куйдим – бормидинг?..

1996

Туш ва ўнг

Тушимда бир ўзим юрган эмишман,
Дўстимнинг олдига борибман – йўқмиш.
Қаёққа қарамай – бегона макон,
Йўлимга самодин сариқ гул ёгмиш...
Худди мен уйғониб дуч келган дунё,
Худди ўнгим менинг бу туш, бу рўё...

Сенга талпинару етолмасмишман,
Гоҳи борлигингга қилибман шубҳа.
Ё кечиб баридан кетолмасмишман,
Юрагим боғлимиш, муҳаббат – халқа.
Худди мен уйғониб дуч келган дунё,
Худди ўнгим менинг бу туш, бу рўё...

Бесамар кезибман, бенаф тўзибман,
Қайта бошламоққа қудрат йўқ эмиш.
Қудрат не, кўнгилда бир дард йўқ эмиш,
Ёп-ёлғиз эмишман мисоли Ватан.
Худди мен уйғониб дуч келган дунё,
Худди ўнгим менинг бу туш, бу рўё...

1991

Йўқлигинг қиличдир...

*Согинчдан юрагим кўзимга келди,
Айланиб жоним ҳам оғзимга келди.*

*Сен қайда юросан, маконинг қайда?
Йўқлигинг қиличдир, борлигим – кунда:
(борлигим унда...)*

Кўзгудан халос қил

*Кўзингни кўзимга тикма, қарама,
Сен менинг ишқимни ундан сўрама.*

*Кўзларим кўнглимнинг худди ўзидир
Ва лекин кўнглимнинг ўзимас, ахир.*

*Кўзларим кўнглимнинг кўзгуси, холос,
Сен бизни кўзгудан қил жоним халос.*

1990

Афлотунча севги

*Ай қисмати озод, хур,
Кўзларида маъно, нур!*

*Сени севиб қолдим-ку,
Хаёлларга толдим-ку...*

*Бироқ аҳдим ўзгача...
Ёқарми сен қизчага?..*

*Қошимга кел, демасман,
Сен-ла экмек емасман.*

*Тушимга кир, қийнагил,
Ишқ дардий-ла сийлагил.*

*Умр оқсин оққанча,
Юракларни ёққанча.*

*Сен-чи йўлнинг сўнгида,
Сўлидамас, ўнгида,*

*Эртагимни уққанча,
Йўлларимга боққанча,*

*Тушларимга кирсанг, бас,
Мени чорлаб турсанг, бас.*

2001

Менинг боғим

*Бу кайфиятни ким қилди тортиқ?..
Қайтариб олинг!
Йигиштиринг садақа гамларингизни!
Териб кетинг совға шодлигингизни!..*

*Мен ўз боғимни яратмоқчиман!..
Ва унда ўсажак, Худо хоҳласа
Қувончгул!
Қайгул!
Токи сиздан сўрамасдан,
сизнинг хоҳишингизсиз ҳам
ҳидлаш мумкин бўлсин
тўйиб-тўйиб...*

1996

СОҒИНДИМ

*«тушундим» деганинда
кўчага чиқишга пулим қолмай
тасодиф пойлаб
эшикка михланган ҳолимни эмас
шалдираб оқиб турган ариқ бўйида
муаттар бўй сочиб яшнаган ялтизнинг
ваҳший гўзаллигини кўтаролмай
юм-юм йиглаб ўтирган кўйимни
назарда тутишингни
қанчалар СОҒИНДИМ*

1996

Бемавридлик

*ранг-баранг бўлиб
бири иккинчисини қучоқлаб
иккинчиси учинчисидан бўй олиб
ўсаётган гуллар оралаб
капалак учиб юрган гўшани соғингандим
узун қиш кечалари тушларимга
дилором каби кириб
ичиктирганди – ичиккандим
энди эса
пойларимда тўлғонар гуллар
бошларимда капалак гужгон
фақат юрак савил индамас
аллақандай маъюс паришон
гўё хобхонада
етти иқлим ҳукмдорининг қизи –
ҳусни олам аро тилларда дoston
малика таширифимга маҳталу
ичкарига юрмас дил – нодон*

1996

Қахрамон

Кимдир ўтиши керак экан,
лекин кўприк йўқлигидан
бизни жарликка қулата бошлашди...

Ниҳоят, кўприк тайёр бўлди – одам кўприк!..
Ўша кимдир дам кўшиқ айтиб,
дам ҳуштак чалиб,
устимиздан гарч-гурч босиб
қадам ташлади...

Мен эса ўйладим: қахрамон ким?

Кўприкми

ёки

йўловчи?!..

1996

Биз киммиз ?..

*Майин эсинтини кучоқлаб тебранаётган
дарахтни тингласам,*

тингласам,

тин олсам...

*Ва бу ҳақда сенга қўшиқ тўлқинларида
ўйнаётган барг бўлиб*

кўйласам,

кўйласам,

кўй бўлсам...

Сен... тушунмасанг,

тушунмасанг,

тушим унмаса,

Мен кимман?..

Сен-чи?!..

1996

Юзма-юз

тегирмон ўқи атрофида айланган ҳайвондек
қуёш теграсида гиргиттон замин каби
ўз қорни гирдида ўргилган инсондек
айланар жон

ўғлингни юзига термиларкан
қанчалик қувонганинг каби
шунчалик даҳшатга тушасан
ахир у наслинг давомчиси ўлароқ
мангу йўқлик башарасига тортган
шапалогинг бўлиши билан бирга
сенинг юзингга
ўлим туширган тарсаки ҳамдир

икки ўтнинг жазирамаси эмас
йўқ
балки уларга беписанд боқолмаслигинг
қийнайди сени

қалбингда зўр туйғулар жўш урса-да
имконсизлик тушовини ёриб чиқолмай ўқсийсан
сен яшаган
тўғрироғи
яшолмай ичингга ютганинг ҳаёт
эртатка айланиб тушингга киравериб
бағрингни эзар

ҳар сафар уйғонганингда
ўзингни вужуд кўзингга суқилган дунё билан
кўнгил кўзингга уринган олам ўртасидаги
чоҳдан топиб аланглайсан

*тентирайсан
кўкнори симириб довдираган банги мисол
бироқ мусибатдан*

*оёгинг дунёга
кўнглинг эса ухрога
санчилганини чуқур англагач
тишингни тишингга босиб
аросатни бўйнингга оларкан
олдингга чопқиллаб келган
ширин
жасжжи
беғуноҳ
ҳар қандай жазодан баланд
ўглингни
нимадандир
кимдандир эҳтиёт қилгандай
қизғониб бағрингга босганча
тагин бир қиз кўриш орзусида
интиқ яшаётган
хотинингни ниятидан
қандай қилиб қайтариш тўғрисида
ўйлаганча
унсиз ва кўзёшсиз йиглайсан
унсиз ва кўзёшсиз
йиглайверасан*

1997

Умид

тонг отса

*кимнидир кўриш орзусида
юмилгиси келмаган кўзларингнинг
зулмат ва нур қўшинлари
бир-бирига кирганда
ухлаб қолишлари Бахт*

ҳатто ўлим саодат

*агар юксак орзуларинг ушалмай
кўксингда гўдакнинг чинқиригидай
шиддат-ла кетар бўлса*

фақат орзуларинг ушалиб

*армонларинг ариб
ичинг бўшаган*

ҳувилаган куйи

кўз юмиш

ухлаш

ўлиш

ва айниқса

яшашдан асрасин худо

1997

Дарахтга ўхшагим келади

Менинг

хур кўнгилда

гуллаган орзулар каби

куртаклари гу-у-ур гул

илдизлари

заминнинг бағрида

со-о-би-и-ит бут

дарахтга ўхшагим келади

бироқ

бандидан узилиб

ҳавода

шамолнинг чилдирмасига ўйнаётган

япроқдек

сарсонман

ниҳоят

орзу ва имкон

устунларига

боғланган сиртмоқда

ўша япроқ каби

айланиб қолиш

бахтми ё бахтсизлик

эканини

ҳануз билмайман

1997

Ҳаёт ва мамот чегарасида

*Кўлларингдан тутиб олганча
«кет!» дейман...
Сен... доводирайсан,
тараддудланасан,
атиғи бир лаҳза...
Ҳудди шу лаҳза,
Ҳа-ҳа, айнан шу лаҳза
Ҳаёт ва Мамот
чегараси бўлиб туюлар менга...

Лабларимда дуо айланар,
Хотирамда эса болалик...*

1997

* * *

бир бошимда минг битта қисмат

1997

Тобора кичрайиш фожиаси

яшамоқ изтироб
айниқса
ғўзал руҳни ўзинг-ла
судраб юрганингни
ҳар лаҳза идрок этаркансан
яна-да азоб

шунда бирдан хаёлингга сўз келади
сўз
мана ўша таскин
ўша нажот фариштаси
вужуднинг ҳаёт-мамот жангига қарамай
олам ичра мағрур жарангловчи олам
энтикасан
ва
тезроқ унга – янги уйга – сўзга кўчиб ўтгинг
у ердан жисминг – эски уйнинг нураб
йиқилишини
бор йўғи томоша қилгинг келади
бироқ
барибир
тобора кичрайиб бўраётганингни
англаб тўхтайсан
олдинда кимдир
балки нимадир
ҳансирайди

1997

Ўша шеър

ўтаётганинг

ўлим томон кетаётганинг ҳақиқат

буни қабул қилмоқдан

қийналиб юрганинг

аламингни шеърга солиб

азобдан қутулмоқчи бўлганинг ҳам

рост

биноқ

ўтаяпман дарё мисоли

деган билан дардинг аримаслигига

бугун чексиз карра иқрорсан

яна шу нарсага аминсанки

ўша шеърни ёзмогинг

ёзганда ҳам

кун чиқар ва кун ботарнинг

алвон рангли бағрига

юрагингни ўйиб кирган

изтироб янглиз парчинлаб ташламогинг

шарт

токи ўтаётган карвон ўтаверсин

қандай хоҳласа

қачон хоҳласа

сен эса ундан

хазинани тушириб қолган қароқчидек

лабларингда истехзо билан

карвон ортидан қараб қолсангу

кўкрагингда оғриқ турмаса

1997

Интиқлик

Қақраган чўлда қовжираётган дарахтдек
бу тун борлигим кўкка интилиб
оби раҳмат кутаман...

Оби раҳмат,
қани сен?

Оби раҳмат,
ғариб мен...

Оби раҳмат – эй нажот,
Кўрган куним – муножот.

Муножотим етгайму?
Оби раҳмат битгайму?

Оби раҳмат, эй раҳмат,
Ёвуқ келди, зўр ҳасрат...

Оби раҳмат, оби раҳмат...

2000

Мен етмаган юлдуз

*шабодалар эсади салқин
менинг эса ёшигина жоним
гул атрини қўмсайди бетин*

*хазонрезги
мезондай учмоқда япроқлар
бағримда-чи
кутар тутқундай
яшалмаган минг-минг титроқлар*

*ниҳоят
қор учқунлар
 бирок
ботинимда чақнайди ҳануз
мен етмаган афсона – юлдуз*

1998

Эҳтиёж

*олисларда бўлса ҳам
ҳеч қачон етмасам-да
майли
фақат
олдинда
бир чироқ ёнса дейман*

2000

Тангрига элтувчи исён

*хаёл сурсам сен ҳақда бетин
ҳаяжоним тишлаб ва титраб
изн бермас фақат ҳаётим*

*дунё бошқа дунёдир ахир
лекин кўнгил... кўнгил ўшадир
севмоқ истар дунёдан кечиб*

*сени дея уйғонсам ҳар тонг
сени дея юмилса кўзим
эй тангрига элтувчи исён*

1999

* * *

сени дея сенсиз яшадим

1999

Энг жажжи шеърий роман

I-қисм

*муқаддас эди йўл
мен унга боқардим
кўз соққаларим ўрнида жон титрарди
муқаддас эди йўл*

II-қисм

*чунки сенга бошлар эди ул
ёхуд сени бошлаб келарди
муқаддас йўл*

III-қисм

оҳ
бу нечун юз берди гулим
мен у йўлни унутдим буткул
сен келгач

1999

Япроқлар қўшиғи

куз
дарахтларга боқарканман
согинч тўла борар кўксимга менинг

куз
унинг олтин чеҳрасида
тангри даҳосини ўқийман бетин

ўлим даҳшат эмас
япроқларнинг сўнги қўшиғин
она алласидек тинглай олсанг сен

1998

Қани энди

ёмгир
дарахтларни ювиб тушар
новдалар ялтилар тозалигидан
қани энди дейман
қани энди шундай ёмгир бўлса-ю
қурум босган ҳаётимни
юрак бағримни
бутун борлигимни ювиб ёгса

қани энди
қани энди кўзларим порласа
ёмгир ювган тиниқ япроқдек

2000

Оппоқ тонглар бағрига

*қаро тупроқ қаърига
киргунча ҳам танимиз
оппоқ тонглар бағрига
томайлик қатра-қатра
баҳорий умид билан*

2000

Сени севиб қолсайдим, қани...

*Бу дунёнинг тош йўлларида
Оёқларим шилиниб кетди...
Сени севиб қолсайдим, қани...*

*Маъволари бузилган қушдек
Фарёдларим осмонга ўрлар...
Сени севиб қолсайдим, қани...*

*Кетаяпман олис-олисга
Юрагимни чўктириб сувга...
Сени севиб қолсайдим, қани...*

2001

Ният

*юрагимни машѓалдек
кўтарганча бошимда
тунни кечиб ўтгумдир*

2000

Ҳануз

*юрагимнинг чуқур жойида
ҳадиксираб яшайман ҳануз
дарвозага миҳланган кўзим*

2000

Бир ўша шеърни

*қувончим ва гамимдан баланд
ўша шеърни
бир ўша шеърни
ёзиш учун етмайдир балки
менинг қисқа ва узун умрим*

2000

Тушларимга киради қувонч

*қувонч орзуим эди
мен унга бир умр талпиндим
бироқ гам қафасини ёриб чиқолмай
чарчадим
ва
чамаси мен ўз гамимни севиб қолдим
бу ҳам майли
энг ёмони
ҳануз тушларимга киради қувонч*

2000

Тинглагучи қани

*қуз – ғамгин донишманд
тилларанг тиллари –
дарахтлар-да ҳикмат сўйлаётир
қани уни тинглагучи
бир интиқ қулоқ*

2000

Эҳтиёт бўлинг

*орзуларини кўксига қулфлаб
калитини оловда ёққан одам
икки оёқли бомбадек гап
эҳтиёт бўлинг*

2001

Дейди кўнгил

*ҳаётимдан эртақлар ясаб
кўзтумордек осиб исмимга
ўтиб кетсам дейди бир кўнгил*

2001

Мўъжизани кутамиз

*орзулардан чарчаган юрак
тушкунликка тушмагил ҳали
мўъжизани кутамиз ахир*

2001

Қоронғуда ...

*Орзулари ушалган одам!..
Машъалалар ўчди-ку энди
Қоронғуда қандай қиласан?..*

2001

Комил инсон орзуси

*бу дунёнинг ҳаром қонини
зулук бўлиб сўриб олсангу
авлиёдай қабрга кирсанг*

Кулсам дейман

*кулсам дейман кўзёшларни парчалаб
кўнглингдаги капалакка етказмай озор*

2001

Сен, мен ва Яратган ҳақида аччиқ ҳақиқат

1 қисм

Сен

Мен ва Яратганнинг ўртамизда кўприк эдинг...

Мен – соддадил, мен – хомсут эмган банда,

Мен – ўтмишларнинг фарзанди

Шу кўприкдан ўтаман деб,

ўтдим ўзим...

Ҳа, умрим гулини пойларингда кўкка совурдим...

Ниҳоят,

дунёнинг – менинг дунёмнинг сарҳадлари

руҳим кўзларига уринганда

Танамда омонат жоним титраб сурунганда

Англадим!

Англадим сенинг хаёлларинг

мен ва Яратган ўртамизда кўприк эмас,

улкан тўсиқдир...

Ҳа,

мен бир умр шаффоф дея билганим,

ўзимни урганим

Сенинг борлигинг аллақачон Дунёнинг ўзига

айланиб кетган қаттиқ жисмлигини

Мен кеч,

жуда ҳам кеч тушундим...

Алвидо, эй хаёллар тузоги,

Алвидо, эй энг гўзал сароб!..

2 қисм

Мен-чи,

мен?..

Эҳтиёжсим ҳамон ўша-ю

Умр эса ...

оқиб кетди, воҳ...

2005, апрел

Ўлим вафо қилса...

*Ҳасратинг бўлса-ю, топ-тоза бўлса,
Кулган кулгуларинг тинса ўзида.
Юрагингга тўлса – юрагинг тўлса...*

*Ёзаман, деганда ёзсанг ўшани,
Севсангу пойига йиқилсанг зора.
Қалбидан тополсанг мангу гўшани...*

*Қулогингга айтса энгашиб у сир,
Сўзлар йўқ бўлса-ю, туйсанг мукамал.
Чинқириб камалак қўзғолса оғир...*

*Ҳаёт ҳам ҳаётдек бўлса – бетакрор,
Ўлмасанг, ўлмасанг, ўлсанг мабодо
Ўлим вафо қилса, бермаса озор...*

Хаёл

*Отиб келәётган тонгни
Иссиқ ўрндан ётиб кузатиш нақадар лаззатли!
Айниқса, тўйиб ухлаган бўлсанг,
Ширин тушлар кўрган эсанг.
Айниқса, сени кутаётган бўлса кимдир бугун...
Ташқарида қор ёғаётган бўлса...*

*Булар ҳақда ўйлаш шу қадар ширин,
шу қадар ширинки,
ҳатто аслига ҳам олишигинг келмас.
Айниқса, ҳамма нарса
сен истаганча бўлаётганда
иссиқ ўрнда!*

1990

Бир қувонч излайман

*Маконим – қайғузор!
Мен эса телбадек тентираб
Бир қувонч излайман.*

*Йўлларингга интиқман кўпдан,
Аммо келишингдан қўрқаман –
Чор атрофим тубсиз жарликдир.*

*Ёмғир ёгаётир. Улкан дарахтда
Мусича ўлтирар бетинч ва илҳақ...
Ёдлаб олгим келди уни шу тахтда.*

1994

Маҳкумлиқ

*Соатнинг чиқ-чиқлари
Юракка отилаётган ўқлар сингари.
Соатнинг чиқ-чиқлари...
Согиндим! Согинчим қурбимдан нари.
Соатнинг чиқ-чиқлари
Ўлдирур! Барибир мендан илгари
Бағримда туйғулар сўлар ёш-қари...
Лабимда истеҳзо ҳаммаси сари...
Соатнинг чиқ-чиқлари...*

Қоришиқ куйлар

*ич-ичимда қоришиқ куйлар
қай бирини чалсам қутулғум
умримдан-да узун армондан*

*ич-ичимда қоришиқ куйлар
қай бирини чалсам тугилар
кўксим осмонида камалак*

*ич-ичимда қоришиқ куйлар
қай бирини чалсам ўларман
камалакнинг кўксин ёрарак*

Муҳаббат

*Аввало чақирма,
Мабодо чақирсанг,
Сен ўз исмингни унут.*

*Аввало, эслама.
Гапимга кирмасанг,
Эсла,
эсла,
эслаб чарчама,
Жинни бўлиб қолгил хотирлаб...*

*– Сен-чи? – дейсанми?
Мен сен жиннини топай-да,
Сени шу кўйга солган
Шу даражадаги қимматли зотни –
Ўзимни йўқотиб қўяй...*

Йўқотиш...

*Орзу билан уйдан чиққандим...
Энди қайтолмай доғдаман
Бир ўзим сўптайиб қишлоққа...*

Баҳор келаркан

бу қувонч учун мен пул тўламадим
у ўз-ўзидан
худди илиқ тупроққа тушган уругдек
қалбимда уна бошлади
уни тагин кўкда юзиб юриб
ёғду ва нур сочгувчи ой ҳам қуёшга
ўзининг мислсиз таровати билан
назарларимизга шукуҳ бағишловчи юлдузларга
шовуллаб
 тинаётган хаёлларимизга
 ҳаракатчан руҳ сепгувчи дарахтзорга
ўшаларга
ҳамма-ҳаммаси учун биздан ҳеч нарса
 кутмовчи
ўшаларга менгзаш мумкин
бизнинг муносабатимиз
бор-йўғи
унинг мавжудлигию
шундан
қанотлари ўсиб чиққан сари
кўкка
парвозга интилаётган палопондек
 типирчилаб қолган
кўнглимнинг хуш безовталигидан иборат
 холос
бироқ учрашув
мени шу қадар жумбушга солмоқдаки
талваса ичра телбадек валдираб
қандайдир Дунёга видо айтганча
қандайдир Оламнинг ҳажрида ёнмоқдаман

Вазнсизлик...

*Кутамаан,
Ҳаяжсон босар дилимни!..
Кутамаан,
Исмингга ростлаб тилимни.
Кутамаан,
Сен – мен томон учаётган қуш,
Кутамаан,
Мен – тубсизлик,
 Мен – хаёл,
 Мен – туш...*

Ҳали...

Ҳали меҳримни бериб улгурмай
Мен йўқотдим...
Муҳаббатим – ичилмаган май.

Ҳали нигоҳингни ёд ололмадим,
Нечун кўзларингни юмасан, хаёл?
Нечун аввал мен ўлолмадим?

Ҳали манзилимга етиб бормасдан
Тугаб қолди туганмас йўлим –
Қайга кетаримни билмасман...

Қонмадим, қонмадим, қонмадим, ахир,
Ёлгончи дунёнинг ёлгон меҳрига...
Нечун истак йўқдир, яна, барибир?

Юрагим-чи, юрагим иссиқ...
Манглайим ҳам ҳали сип-силлиқ...

1992

Сен эмас...

Ҳавоси йўқ пахта далаларида
юрагини бургут чўқилаб кетган
ёш бола – сен эмас!

Довулга тутилган варрак бўлиб
дунёни пиёда айланиб чиққан
йигитча – сен эмас!

Кузги ҳосилига бот-бот тикилиб,
кириб болаларига термулиб,
жунжикиб, биқиниб, энтикиб, ҳуркиб...
қишни кутаётган деҳқондек
қиз суйган – сен эмас!

Пулсиз қолган бўм-бўш чўнтакдек,
ҳосили йигилган даладек маъюс.
ёзга чиққан мактаб каби ҳувилдоқ,
бу кўзлар сеники эмас!

Номуси топталган қиздек «гуноҳкор»,
«ширин» қисматидан безор,
уясидан йиқилиб тушган полапон –
юрак сеники эмас!

Баҳори кечган юрт каби сокин,
ўтмишга талпинган туйғудек бебахт,
минг йилга қамалган маҳбусдек ботир,
бирдан тиниб қолган уммоний тўлқин –
бу инсон – сен эмас!

*Ниҳоят,
сен эмас,
сен эмас,
Кўчиб кетаятган – Сен эмас!!!*

1992

Сен ҳақингда

*сен ҳақингда ўйлаганимда
беихтиёр ёдимдан чиқар
фурсат деган ўжар хўжайин*

*сен ҳақингда ўйлаганимда
қаёққадир чекинар-қочар
замон отлиқ энг сўнги русум*

*сен ҳақингда ўйлаганимда
ташвишларим сенга айланар
сен ҳақингда ўйлаганимда*

*бевақт ёққан ёмғир деҳқонни
унутгандек мен унутаман
шу тўлиқсиз тўлиқ жаҳонни
сен ҳақингда ўйлаганимда*

*ниҳоят мен кўчиб кетдимми
тополмайман ўзимни ўзим
сен ҳақингда ўйлаганимда*

1992

Бор-йўғи...

*Ҳар бир лаҳза ўзгадир манда,
Мен ҳам ҳар лаҳзада янгиман.
Ким-кимники? Билмоқлик қайда...*

*Қадрдон дўст, севганман сени,
Энди эса қалбим шамолдек
Учирмоқда қайгадир мени...*

*Излаганим – бахтмас, қайғумас,
Излаб жинниманми? Бор-йўғи
Кўнглим илиб юрса, етар, бас!*

Яшаш яхши...

*Яшаш яхши,
Айниқса,
Ухлайман деганда ухлай олсанг,
Хоҳлаганда ишласанг,
Хоҳламасанг – йўқ,
Ва бундан ҳеч кимга етмаса озор.
Яшаш яхши, уйқунгдагидек
Эркин бўлсанг ўнгингда ҳам Сен!*

1990

Бетакрорлик истаги

*ёзиб қўйган эдим фикримни қайта
ўша дафтаримни ёқиб юбордим
такрор қилмаслик-чун иккинчи марта*

*ҳар қуни уйимга қайтгим келади
ҳар хил автобусга ўтириб ёки
ҳар хил ўйлар билан йўлни унутиб*

*ниҳоят мен сени севиниб севдим
бироқ юрагимни қилмай деб такрор
тотли ҳузурингдан бир умр кетдим*

1990

Яна туш ва ўнг сиртмоғида...

Чўчиб уйғонаман ярим кечаси...
Сўнгра хаста мисол аста кўзголғум.
Ортимдан сас келар: «Ётинг, дадаси...»
Мен-чи шивирлайман: «Кимсан, эй сен ким?..»

Тушунмайман ўзимни ҳеч нега бундаман,
Нега айнан бу қиёфа ҳамда исмда?..
Тушимдаги кўнгил ҳолим, нега тушдасан?
Кўникмогим керак энди нега ўнгимга?!.

Кўкка қараб ёзгираман: «Сен мени нечун
Тушим билан ўнгим аро бўлиб ташладинг?...»
Самолардан садо чиқмас – юлдузлар ҳам гунг,
Художоним, юрагимни ёмон гашладинг...

Художоним,
Қайси бири менинг асл ҳолимдир, сўйла,
Қай бирига юкинайин, барин тутайин? –
Мен билмадим: ажримингни сен ўзинг айла,
Ёшим қирқни қоралади,
қанча кутайин?!.

... Тун ярмида кўзим очғум ҳеч бир сабабсиз,
Кузатаман бегонадай ҳайҳотдек уйни.
Ўнгимга ҳеч кўниколмай турғум гарангсиз,
Унутолмай қийналаман тушдаги куйни...

Бу дунёнинг одамига ўхшамайман, оҳ,
Ниманингдир илинжида кезинаман жим.
Ҳайрон бўлиб болларимга боқаман узоқ,
Хотинимни сўроқлайман: «Кимсан, эй сен ким?!.»
2005, 15-16 март

Орзу ва имкон ораллигида

*Хаёлим сапчийди кўкларга!
Мен-чи – мих, заминга қадалган...
Аламдан титрайди юрагим...*

*Бир умр – ҳар йили, ҳар лаҳза
Мен қайтмоқ истаيمان Ўзингга!
Мен билмоқ истаيمان:
Мен – бу ким?
Сен – бу ким?*

*Фақат шу – имконлар муаллақ,
Хаёлим сапчийди кўкларга...
Тилим лол, фикрим тор, ақлим жим...*

1994

**Ўғлим Умрбек ва қизим Умида
тилидан**

*Биз боламиз, боламиз,
Олов бўлиб ёнамиз.
Бунча ҳам маза экан:
Ўйинга хўп қонамиз.*

*Уришманг дада, бизни,
Севамиз ая, сизни!
Қаерлардан топасиз
Биздайин ўғил-қизни?*

*Шунақамиз – боламиз,
Югурамиз, толамиз.
Оқшом қучогингизда
Аста ухлаб қоламиз.*

*Шошмасдан кутинг сиз ҳам,
Кўзингиз бўлмасин ҳеч нам.
Эртага катта бўлиб
Сафга керамиз биз ҳам.*

*Ҳозир эса боламиз,
Кувалашиб чопамиз.
Куюш ҳам ой олдида
Юлдуз бўлиб ёнамиз...*

2005, январ

* * *

*Бутун умр: ҳар йили, ҳар куни
Машиқ қилаяпман ўлимни.
Муродим: фурсатим етганда
Уялмай топширай ўзимни
Тик боқиб азроил кўзига
Бир лаҳза,
атиги бир лаҳза...*

2005, апрел

* * *

ўлим борган сари яқин
мен ҳам унга яқинман борган сари
қилиб юрган бутун ишларим
арзимасдек туюлар энди
ўлимга тик боққаним сари

соғинмайман сени қийналиб
эзилмайман васлингни ўйлаб
моҳиятга кетяпман ахир
моҳиятда мени кутмоқда
кўзларингда товланган нур ҳам

ҳаммаси бор ўша нуқтада
ҳаммаси ақлингга не келса
шунинг учун ярим кечаси
уйғониб-да турибман билмай
нега келганимни бу дахру дунга

ўлим борган сари яқин
мен ҳам унга яқинман борган сари

2003, 14 март

Мундарижа

Дардчил туйғу ва безовта рух исёни.....	3
Ёлғизлик истаги	7
Мувозанат соғинчи	13
Исён иштиёқи	18
Итоат манзили	22
Атиргул.....	25
Эсингдами.....	28
Худойимни соғиндим	31
Бахтли бўлиш истаги.....	32
Ижодкор қисмати.....	37
Кексаликнинг рамзий тасвири.....	42
Покизалик орзуси	47
Бу дунёда шоирнинг энг турғун кайфияти.....	49
Акам Ойбек хотирасига	52
Қор ёғаркан.....	55
Яна акам хотирасига.....	56
Авлодлар қисмати.....	60
Бахт куши	62
Дилимга.....	67
Ҳалокат сари.....	68
Тангрининг ҳиссаси.....	70
Олисдаги манзил.....	71
Тун ва кун оралиғида.....	71
Дил бошла.....	71
Орзу.....	71
Эътиқод (сизлик).....	71
Ўғлим Муҳаммад хотирасига	71
Ташқарида эрир қор.....	8
Эврилиш.....	8
Сенга қайтгувчи.....	8
Сен эса.....	8
Билганим ва билмаганим	8
Менда нима айб?.....	8
«Сен» сўзидан қасдим	8

Баҳор	88
Илтижо	89
Сени кутдим	90
Мангу ҳижрон	91
Муножот	92
Куёшим, чикармисан?	94
Ёзилмаган шеър	95
Бир шеър истаги	96
Мен тиккан байрок	97
Сўлмаган гулим	98
Хасталикда	99
Бир ҳолат	103
Шабодалар эсади	104
Зориқиш	105
Қорачуғда яшайди осмон	106
Муҳаббат	107
Нажот ҳақида кўшик	108
Умид	109
Дарвозага урилди бошим	110
Шошиб кел	111
Сени кўргим келди	112
Савол	113
Ўтинч	114
Шеър тўкийман	115
Ишк	116
Мангу ишк орзуси	117
Кеча ва бугун	118
Яхшиямки	119
Капалак	120
Мен ва сен	121
Шундай кунда	122
Ғалати ёш	123
Хаёлий дўстга	124
Факат уч	125
Ёмғир ёғар	126
Энди	127

Ҳузурингга чикиб бормасам.....	128
Ҳар лаҳзада мангу яшарман.....	129
Манзара.....	130
Қани, кимга берай дунёни ?.....	131
Куёшдек эрийман.....	132
Қисмат.....	133
Тушимга кирдингми?.....	134
Сенга талпинаман.....	135
Йўл чорлайди.....	136
Ёмон экан.....	137
Вафо.....	138
Бахт.....	139
Сенга.....	140
Бир лаҳза.....	141
Жунун дарёсида.....	142
Инсон.....	143
Озод руҳ тарбияси мавзуида дарс.....	144
Қалбнинг мангу зиддияти.....	145
Зерикиш.....	146
Бўшлиқ юки.....	147
Чегарасизлик.....	148
Кўлимдан келсайди.....	149
Фақат умрим.....	150
Муқаддас севги.....	151
Яна ўша.....	152
Энди билмасман.....	153
Ёлғизлик.....	155
Туш ва ўнг.....	156
Йўқлигинг қиличдир.....	157
Кўзгудан халос қил.....	158
Афлотунча севги.....	159
Менинг боғим.....	160
Соғиндим.....	161
Бемавридлик.....	162
Қаҳрамон.....	163
Биз киммиз ?.....	164

Юзма-юз	165
Умид.....	167
Дарахтга ўхшагим келади	168
Ҳаёт ва мамот чегарасида	169
Тобора кичрайиш фожиаси.....	171
Ўша шеър.....	172
Интиклик	173
Мен етмаган юлдуз.....	174
Эҳтиёж	175
Тангрига элтувчи исён	176
Энг жажжи шеърий роман	178
Япроқлар қўшиғи.....	181
Қани энди.....	182
Оппоқ тонглар бағрига.....	183
Сени севиб колсайдим, кани.....	184
Ният.....	185
Ҳануз.....	186
Бир ўша шеърни.....	187
Тушларимга киради қувонч.....	188
Тинглагучи қани	189
Эҳтиёт бўлинг	190
Дейди кўнгил.....	191
Мўъжизани кутамиз.....	192
Қоронғуда	193
Комил инсон орзуси	194
Кулсам дейман	195
Сен, мен ва Яратган ҳақида аччиқ ҳақиқат	196
Ўлим вафо қилса	198
Хаёл.....	199
Бир қувонч излайман.....	200
Маҳкумлик.....	201
Қоришиқ куйлар.....	202
Муҳаббат	203
Йўқотиш.....	204
Баҳор келаркан	205
Вазнсизлик.....	206

Ҳали.....	207
Сен эмас.....	208
Сен ҳақингда	210
Бор-йўғи.....	211
Яшаш яхши.....	212
Бетакрорлик истаги.....	213
Яна туш ва ўнг сиртмоғида.....	214
Орзу ва имкон оралиғида.....	215
Ўғлим Умрбек ва қизим Умида тилидан.....	216

Улугбек ҲАМДАМ

Атиргул
Шеърлар

Теришга берилди: 01.04.05 й.
Босишга рухсат этилди 15.04.05 й.
Бичими 70x84 1/32. Босма табағи 7.
Офсет босма. Адади 90 нусха.
Баҳоси келишилган нарҳда.

“Сано-Стандарт” МЧЖ босмаҳонасида
офсет усулда чоп этилди.
Тошкент ш., Широқ кўчаси, 100.